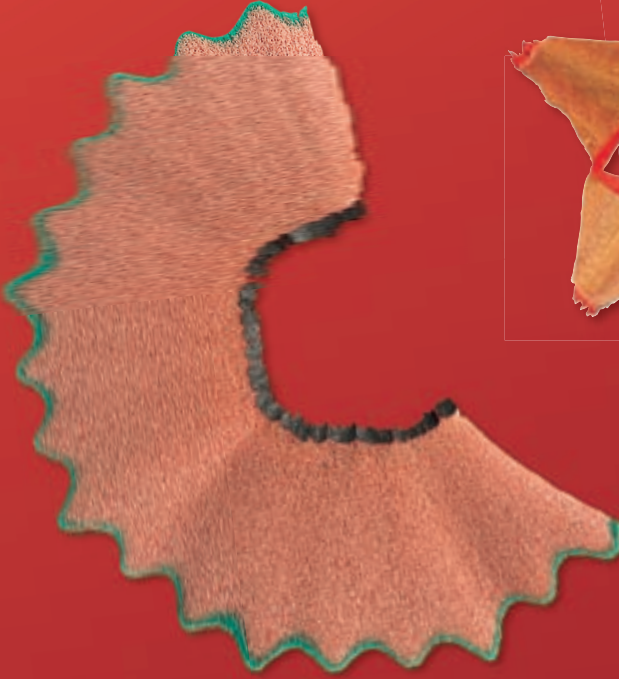

2012 - 2016

1. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi

1. TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI KONGRESİ

I. TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI STRATEJİSİ (2012-2016)

Yayına Hazırlayan
Mustafa Ruhi Şirin
Prof. Dr. Aydın Gülan

Danışman Kuruluş
TÜBİTAK - TÜSSİDE

ÇOCUK VAKFI YAYINLARI: 98
I. TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI KONGRESİ
YAYIN Dizisi: 19

Yayın yönetmeni : Mustafa Ruhi Şirin
Kapak ve iç tasarım : Lokomotif
Redaksiyon ve Tashih : Selim Uğurlu - Ömer Alioğlu
Son Okuma : Yüksel Kanar
Baskı-cilt : Erkam Matbaası-0212 671 07 00
Baskı tarihi : Mart 2011
Birinci baskı : 1250 adet

ISBN: 978-975-552-090-2

Bu kitap, Başbakanlık Tanıtma Fonu'nun katkılarıyla yayımlanmıştır.

ÇOCUK VAKFI YAYINLARI

Zafer Sokağı No 17
34371 Nişantaşı – İstanbul
Telefon : 0 212 240 41 96 – 240 23 83
Belgegeçer : 0 212 230 01 25
elektronik posta : bilgi@cocukvakfi.org.tr
internet sitesi : www.cocukvakfi.org.tr

I. TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI STRATEJİSİ (2012-2016)

Yazım Grubu

Prof. Dr. Fatma Selda Bülbül

Uğur Değirmencioğlu

Prof. Dr. Ertan Eğribel

Prof. Dr. Aydın Gülan

Dr. Özcan Kars

Yusuf Ahmet Kulca

Necmettin Oktay

Mustafa Ruhi Şirin

İstanbul, 30 Mart 2011

İÇİNDEKİLER

Stratejinin Sunuşu	7
I. GİRİŞ	13
II. GEREKÇE	15
III. VİZYON-ÇOCUK HAKLARI HAYALİMİZ	19
IV. ÇOCUĞA YAKLAŞIM: DEĞERLER, TEMEL ÖLÇÜT ve İLKELER	19
A. ÇOCUĞA YAKLAŞIM	21
1. Çocuğun Masumiyeti ve Hak Sahibi Birey Olması	21
2. Çocuğa Saygı, Çocuklar İçin Demokrasi ve Eşitlik Hakkı	21
3. Aileye Saygı ve Ailenin Desteklenmesi	21
B. BM ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN TEMEL ÖLÇÜTÜ ve İLKELERİNE DAYALI BİR STRATEJİ	21
1. Temel Ölçüt: Çocuğun Yüksek Yararının Önceliği	22
2. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin İlkeleri	22
V. STRATEJİK AMAÇLAR, STRATEJİLER ve EYLEMLER	23
1. Çocuğa Saygı Kültürü	23
2. Çocuğun Katılım Hakkı: Çocuğun Görüşünün Alınmasının Önemi	23
3. Medeni Haklar ve Özgürlükler	24
4. Çocuk Hakları Eğitimi ve Bilim, Sanat ve Spor Eğitimi	25
5. Çocuğun Sağlığını ve Sosyal Güvenliğini Sağlamaya Yönelik Hizmetler	26
6. Aile ve Çocuğa Yönelik Destek ve Özel Koruma Hizmetleri	27
7. Çocuk Adalet Sistemi	29
8. Çocuk Dostu Bir Medya	30
9. Denetleme, İzleme ve Değerlendirme	31

VI. STRATEJİNİN PROJELENDİRİLMESİ İÇİN YÖNETİM ÖNERİSİ	32
VII. SONUÇ ve ÖNERİLER	33
EK 1- I.Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi'nin Hazırlanmasında Görüş Bildiren Çocuk, Yetişkin, Alan Uzmanı, Sivil Toplum Kuruluşu, Yerel Yönetim, Üniversite ve Hükümet Kuruluşları Listesi	34
Ek 2- Seçilmiş Kaynakça.	56
İletişim Bilgileri	57

Sunuş

I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi'nin hazırlıklarına 1 Ocak 2010'da başladık. Kongreyi 25-27 Şubat 2011 tarihinde gerçekleştirdik.

TBMM Başkanı Sayın Mehmet Ali Şahin'in himayelerinde gerçekleşen *I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi* ile Türkiye, çocukla ilgili her alanda yeni bir başlangıca hazırlanıyor. Bu, aynı zamanda toplumun bütünü kuşatan bir başlangıçtır. Kongre'nin topluma, bugünün ve geleceğin çocuklarına en büyük armağanı *I. Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi* olacak. Strateji Belgesi, geniş kapsamlı bir işbirliği ile hazırlandı. 25-27 Şubat 2011 tarihinde, üç gün boyunca, çocuk ve yetişkin delegelerin görüşü alındı, İkinci Taslak yine çocuk ve yetişkin delegeler tarafından sonuçlandırıldı.

I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi'nin hazırlanmasında belirleyici düşünce, Çocukların Cumhuriyeti İçin Çocuk Hakları düşüncesi olmuştur. Stratejinin temel ilkesi, çocuğa saygı temelinde, çocuklar için, çocuklarla birlikte hareket *etmek* anlayışına dayanıyor.

Strateji hazırlanırken, ülke genelini yansıtabilecek şekilde, çocuk ve yetişkin görüşünün alınmasına özel önem verildi. Türkiye'nin çocuk nüfusu dikkate alındığında çocuk görüşünün, özellikle de köy çocuklarının görüşlerinin alınmasında arzulan hedefe ulaşılamadı. Gönderilen "çocuk görüşleri"nin büyük çoğunluğu ise yetişkinler tarafından yazılmıştı. Ne yazık ki çocuklarımızın görüş bildirme alışkanlıkları yok. Buna rağmen, strateji hazırlığı süreçlerinde çocukla yola çıkma kararlılığımızı sürdürmeye özne gösterdik.

Strateji Belgesi'nin hazırlanmasında *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin* çocuğun yüksek yararı temel ölçütü ve ilkeleri esas alınmış; çocuk hakları ile ilgili 1. , 2. ve 3. ulusal ilerleme raporları; alternatif raporlar; *BM Çocuk Hakları Komitesi Türkiye Raporu* (2001); çocuk hakları alanında uzman sivil toplum kuruluşlarının raporları ve değerlendirmeleri göz önünde bulundurulmuştur.

I. Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi'nin ön hazırlık çalışmaları Ağustos 2010 tarihine kadar sürdü. Çocuk ve yetişkin görüşlerinin alınması amacıyla ilgili hükümet kuruluşları, STK temsilcileri, üniversite öğretim üyeleri ve yetişkinlerle 13-15 Ekim 2010 tarihinde; çocuk görüşü alınması amacıyla da TÜBİTAK-TÜSSİDE'nin danışmanlığında 17-18 Ekim tarihinde çalıştaylar gerçekleştirildi. Çocuk görüşünün alınması amacıyla 81 ilin Demokrasi ve Öğrenci Meclisleri, Çocuk Meclisleri ve Çocuk Hakları Komiteleri'ne üye 9-18 yaş grubuna mensup 6230 çocuğun görüşüne başvuruldu. Görüş alma sürecinde çocuklara 11 soru soruldu. Çocuk görüşlerinden *Sesimizi Kim Duyacak!..* adını taşıyan 2010 Çocuk Görüşü Raporu hazırlandı, rapor 23 Nisan 2010 tarihinde açıklandı. Strateji Belgesi için, 23-24 Kasım 2010 Ankara, 27-28 Kasım 2010 İstanbul Odak Grup toplantılarıyla alan uzmanlarının görüşleri alınarak hazırlık çalışmaları sürdürüldü.

2012-2016 yıllarını kapsayacak *I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi Belgesi'nin* birinci taslak metni, bu çalışmaların ardından, 28 Ocak 2011 tarihinde kamuoyuna açıklandı. Taslak hakkındaki eleştiri ve önerilerini almak için çocukların kurduğu derneklerden, sivil toplum kuruluşları ile özerk ve resmi kuruluşlardan, üniversitelerden, 81 ilin valilikleri ve yerel yönetimlerinden, siyasi partilerden, alanın uzmanlarından tekrar görüş talebinde bulunuldu.

Strateji Birinci Taslağı, 25 Şubat 2011 tarihinde kitap halinde yayımlandı. Strateji taslağının Kongrede değerlendirilmesi amacıyla, Türkiye'de kurulmuş 5 çocuk derneği, çocuk konusunda uzman 56 sivil toplum kuruluşu, 81 ilin belediye başkanı ve valisi, 108 üniversitenin rektörü, 22 özerk ve hükümet kuruluşu üst düzey yöneticisi ve seçime katılacak 22 siyasi parti temsilcileri *I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi'ne* Delege ve Gözlemci Delege statüsünde davet edildi. Sonuç olarak, 25-27 Şubat 2011 tarihinde gerçekleşen Kongrede 530 çocuk ve yetişkin delege taslak üzerinde 3 gün boyunca görüş bildirip değerlendirme yaptı. Kongrede Birinci Taslak üzerinde yapılan bu genel değerlendirmenin 15 saatlik ses kaydındaki görüşler İkinci Taslağa yansıtılarak tekrar çocuk ve yetişkin delegelerin ve bütün ilgili çevrelerin görüşüne sunuldu.

I. Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi, etkilenen taraf olarak çocuklar, etkileyen taraf olarak yetişkinler başta olmak üzere, çocukla ilgili bütün çevrelerin görüşleri alınarak hazırlandı. Strateji Belgesi'nin ana felsefesi ise, *çocuk ve yetişkin bireylerin, toplumun bütün çevrelerinin ve devletin katılımı ile çocuk sorunlarının çözümüne yönelmek*, olarak belirlenmiştir. Bu yaklaşımdan hareket edildiğinde stratejinin amaçlarının 1 ya da 5 yılda bütün yönleriyle gerçekleşeceğini ileri sürmek gerçekçi değildir. Strateji ile çocuklar için iyi bir başlangıç yapılacağı düşüncesi ise daha doğru ve gerçekçi bir yaklaşımdır. Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi, Strateji Belgesi hükümet programı değildir; çocuk ve yetişkin bireyleri, toplumu, yerel yönetimleri, sivil top-

lum kuruluşlarını ve devleti çocuktan yana taraf olmaya ve sorumluluklarını yerine getirmeye davet eden sosyal politika belgesidir.

I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi'nin amacı kadar hayata geçirilme süreci ve yöntemi de önemlidir. Bu açıdan, Strateji Belgesi sonuçlandığında, eş zamanlı olarak 6 çalışmanın yapılması gerekiyor: 1) Strateji Belgesi metninin çocuk odaklı uyarlanması. 2) Stratejinin hangi süreçlerle hayata geçirileceğini gösteren projenin hazırlanması. 3) Ülke ölçekli strateji faaliyet planının düzenlenmesi. 4) Strateji uygulama planı ve paydaşlarının belirlenmesi. 5) Öncelikler sıralamasına göre strateji acil eylem planının hazırlanması ve uygulanması. 6) Uygulamaların stratejide öngörülen amaçlarla örtüşüp örtüşmediğini değerlendirmek amacıyla, çocuk ve idare yanında sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla etkin izleme- denetleme çalışmalarının gerçekleştirilmesi.

Proje ve strateji, çıkış noktası ve temel yaklaşımıyla, bütün süreçlerde çocuğun edilgen değil, etken konumunda olmasını hedeflemektedir. Çocuk; hak talebi ve hayata katılım biçimiyle özne durumuna gelmelidir. Bu nedenle, çocuğu bir birey olarak görme konusunda sorunlu yaklaşım ve koşullar, arzu edilen sonuçların alınmasına engel olacaktır. Bu düşünce yöntem ve uygulama sürecindeki en duyarlı nokta olarak görülmektedir.

2012-2016 dönemini kapsayan *I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi* 14 aylık bir sürecin sonunda hazırlanabilmiştir. Stratejinin hazırlanmasında görüş bildiren ve destek veren 6230 çocuğa ve 2865 yetişkin bireye; sivil toplum kuruluşu, yerel yönetim, üniversite ve hükümet kuruluşları ile çalıştay ve odak grup toplantılarına katılan 345 alan uzmanına ve 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi'nin çocuk ve yetişkin delegelerine; Kongre'nin Bilim ve Değerlendirme, Yürütme ve Düzenleme Kurulu Üyelerine teşekkür ediyoruz.

Türkiye'nin yeni çocuk hakları ödevinde buluşmak ümidiyle...

Prof. Dr. Aydın Gülan
Kongre Başkanı

Mustafa Ruhi Şirin
Çocuk Vakfı Başkanı
Kongre Genel Yönetmeni

Dr. İsmail Barış
Sosyal Hizmetler ve
Çocuk Esirgeme Kurumu
Genel Müdürü

Prof. Dr. Yunus Söylet
İstanbul Üniversitesi Rektörü

I. TÜRKiYE ÇOCUK HAKLARI STRATEJİSİ

(2012-2016)

I. TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI STRATEJİSİ

2012-2016

I. GİRİŞ

I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi Belgesi, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni de kapsayacak şekilde, "çocuk hakları" kavramının sınırlarını genişletme, koşulları iyileştirme, ülkemiz ve dünya çocuklarına hayata daha etkin ve mutlu katılma imkânı hazırlama amacıyla aşağıda tanımlanan vizyonu uygulamaya sunmak üzere hazırlanmıştır.

VİZYON: ÇOCUK HAKLARI HAYALİMİZ

Çocuğun yüksek yararının bütün yararlardan öncelikli olduğunu kabul ederek, yaşama, gelişme, korunma ve görüşünün alınması hakkı ile ayrımcılığın önlenmesini esas alan, çocuk hakları kültürü temelinde bir çocukluğun yaşandığı Türkiye.

Strateji belgesinin bu amaç ve yönelişi, çocuk haklarının gerçekleşmesi ve sorunlarının çözümünü sadece Türkiye ile sınırlı görmez; aynı zamanda uluslararası çocuk hakları ve sorunlarının birlikte çözümlenebilmesi bilincini oluşturur. Türkiye çocuk hakları kültürü ve politikasının esası budur. Bu değişim ve dönüşüm, mevcut verili dünya koşullarının aşılmasını içerdiği için bugünü ve geleceği de kapsayan tarih ve medeniyet bakışını taşır.

I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Sayın Mehmet Ali Şahin'in himayelerinde 25-27 Şubat 2011 tarihinde gerçekleştirilen I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi'nin paydaşları Çocuk Vakfı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel

*Beni övme
sözlerini bırakınız;
gelecek için neler
yapacağız, onları
söyleyiniz!..*

**Gazi Mustafa
Kemal Atatürk**

Müdürlüğü (SHÇEK), İstanbul Üniversitesi'nin işbirliği ile TÜBİTAK-TÜSSİDE'nin danışmanlığında hazırlanmıştır.

13-15 Ekim 2010 tarihinde TÜBİTAK-TÜSSİDE'nin strateji çalıştayında ilgili kurum ve paydaşların, STK temsilcilerinin, üniversite öğretim üyelerinin; 17-18 Ekim 2010 tarihinde çocukların; 23-24 Kasım 2010 Ankara ve 27-28 Kasım 2010 İstanbul Odak Grup toplantılarıyla da alan uzmanlarının görüşleri alınmış ve bütün aşamalarda çocuk görüşünün yansıtılmasına önem verilmiştir.

Strateji Belgesi'nin Birinci Taslağı, 28 Ocak 2011 tarihinde çocuk ve yetişkin görüşüne sunulmuştur. Bu görüşler doğrultusunda yeniden ele alınan metin, 25-27 Şubat 2011 tarihinde İstanbul'da gerçekleşen I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi'nde çocuk ve yetişkin delegelerin görüşleri çerçevesinde ikinci kez düzenlenmiştir. Strateji Belgesi İkinci Taslağı, 18 Mart 2011 tarihine kadar Kongre çocuk ve yetişkin delegeleri ile birlikte değerlendirilerek sonuçlandırılmıştır.

Strateji Belgesi'nde, paydaşların "çocuk hakları" hayali / vizyonu ve bu hayalin gerçekleşmesi için önerileri, stratejik amaç ve eylemler ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Bu nedenle, belgenin hazırlanmasında hükümet programı yaklaşımı değil, ülke ölçekli genel bir stratejik yaklaşım belirleyici olmuştur.

I. Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi, hayata geçirilmesi noktasında, demokratik gelişimin bir gereği ve göstergesi olarak, sivil toplum kuruluşlarına ve yerel yönetimlere önemli görevler yüklemektedir.

Strateji Belgesi'nin 2012-2016 döneminde uygulanabilir duruma gelmesi için, 2011 yılı içinde hazırlık ve projelendirme çalışmaları ile yasal ve idari düzenlemelerin tamamlanması gerekmektedir. Strateji Belgesi 6 aşamada hayata geçirilecektir:

1. Strateji belgesinin çocuk odaklı uyarlanması.
2. Stratejinin hayata geçirilme süreçlerine ilişkin projenin hazırlanması.
3. Ülke ölçekli strateji faaliyet planının düzenlenmesi.
4. Strateji uygulama planı ve paydaşlarının belirlenmesi.
5. Öncelikler sıralamasına göre strateji acil eylem planının hazırlanması ve uygulanması.
6. Uygulamaların stratejide öngörülen amaçlarla örtüşüp örtüşmediğini değerlendirmek amacıyla, çocuk ve idare yanında sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla etkin izleme- denetleme çalışmalarının gerçekleştirilmesi.

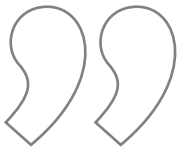

Anne ve babalarımız erkek çocuklarına daha yakın.

Penbe Şaver

Her türlü çocuk haklarından yararlanarak hayata iyi bir başlangıç yapabiliriz.

Sertan Özen

II. GEREKÇE

1.- Çocuk hakları stratejisi, nasıl bir dünya istediğimizle ilgilidir.

Tarihte insanlık ilk defa bir bütün olarak kendi geleceği için kaygı duymaktadır. Çocuk hakları konusunda uluslararası düzenlemelere gerek duyulması bunun kanıtıdır.

Tarihsel ve toplumsal gelişmelerin getirdiği bazı kazanımlar ve ortaya çıkan sorunlar çerçevesinde, Türkiye'nin kabul ettiği, 27 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe giren *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi* ve 18 Ocak 2001 tarihinde onaylanması uygun görülen *Çocuk Haklarının Kullanılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi*, *Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisi (2009-2011)*, *Avrupa Birliği Çocuk Hakları Programı (15 Şubat 2011)*, *BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi* ve *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi* ile dünya çocuk hareketinin çeşitli deneyimleri ve evrensel ilkeleri I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi'nin gerekçesini oluşturmaktadır.

2.- Çocuk sorunu, öncelikle, bugünün dünyasında var olan egemenlik ilişkilerinin yarattığı uygarlıktan kaynaklanan bir sorundur.

Çocuk sorunları ve hakları konusunun sadece ekonomik merkezli olmaması, çeşitli sosyal ve kültürel alanları da kapsamaması nedeniyle çok yönlü, disiplinler arası bütünsel bir bakışa ihtiyaç vardır.

Çocuk sorunlarının çözümü konusu, her türlü toplumsal farklılıklara rağmen, çağdaş medeniyetin ortak bir problemi olarak tüm dünya çocuklarıyla toplumların katkıda bulunacağı, kendi güç ve imkânlarını ortaya koyacağı eleştirel bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Böyle bir temellendirme Türkiye Çocuk Hareketi'nin kendi sözünü, zenginliğini ve maddi bir güç olarak örgütlenmesini ortaya koyma imkânı vermektedir.

3.- Her medeniyet, en iyisini önce çocuğa vermeyi amaçlamadıkça, dünya çocuklarının sorunları çözülemez ve çocukların güzel bir dünyada yaşama hakları gerçekleşemez. Bu nedenle, çocuk sorunlarının çözümünde medeniyetin çocuk açılımı ve çocuk haklarını gündemine alması belirleyici bir önceliğe sahiptir.

Farklı medeniyetlerin olması, dünya tarihinin birliğine engel değildir. Medeniyetler arası ilişki ve farklılıklar, çelişki ve çatışmalar dünya tarihinin birliğini ve dinamizmini oluşturur. Tek merkezli bir egemenlik anlayışının mutlaklığı yerine, farklı medeniyetlerin de dünya tarihine katkıları ve söz sahibi olmaları, dünya tarihinin bir zenginliğidir. Toplumların en geniş biçimde kendileriyle özdeşleştikleri medeniyet merkezli çözüm, çocuk haklarının ve sorunlarının da en geniş biçimde çö-

Köy çocuklarının haklarını kim savunacak?..

Büşra Can

*Zengin-fakir,
güzel-çirkin,
tembel-çalışkan
gibi konularda
ayrımçılık
yapılıyor.*

Adıyaman Çocuk Meclisi Raporu

zümünü içerir. Medeniyetler arası ilişkilerin dünyanın geleceğini de belirlemesi nedeniyle, hiçbir medeniyet çocuk haklarına ve sorunlarına ilgisiz kalmaz. Bu nedenle çocuklara saygı, koruma ve gözetim, bir anlamda her medeniyetin kendi varlığına sahip çıkma ve yüceltme çabasının ifadesidir. Bu nedenle, çocukların masumiyeti ve çocuklara saygı keyfi değildir, toplumların kendi varlığı ve yüksek idealleriyle ilgili bir değerdir.

Çocuk hakları ve sorunları konusu, tek bir medeniyetin yaklaşımıyla sınırlanamaz; çözüm bir medeniyetin üstünlüğü inancına indirgenemez. İnsan hakları temelinde evrensel çocuk hakları kültürünün tarihi gelişim sonucu ortaya çıkan ve dünyaca da kabul gören bazı sonuçları vardır. Çocuğa ait bu birikim insanlığın ortak tarihinin ürünüdür. Bu nedenle her medeniyetin *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi*'ni yorumlama ve geliştirme hakkı esastır.

4.- *I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi*, uzun vadeli ve bütüncül bir medeniyet yaklaşımına ve birikimine sahiptir. Bu yaklaşımın günümüzdeki çocuk sorunlarını kapsayacak biçimde bütün alanlara nüfuz edebilmesi, toplumdaki yaklaşım ve uygulamaları etkilemesi için yeni bazı araç ve yöntemlerin geliştirilmesini gerektirmektedir. Bunun bir yönü yeni bir dünya ve geleceği amaçlayan bütüncül çocuk bakış açısı bilinci; diğer yönü ise bu bilincin sürekliliğini sağlayacak ve geliştirecek bir örgütlenmedir. Bu örgütlenme, çocuk hakları kültürünün gelişmesi için asgari koşuldur. Bu ön koşulun temeli çocuğun katılımını ve ortaklığını, stratejinin amaçları ve eylemlerine egemen kılmaktır.

5.- Çocuğun iyi olma hali endeksi sistemi gereklidir.

Çocukluk bir toplumsal kategoridir. Çocuk hakları, toplumca sahip çıkılması ve ifade edilmesi gereken haklar bütünüdür. Bu arada, sistemin kendisinin yarattığı sorunlar toplumsal düzeyde çözüme kavuşturulamadığı için, çocuk sorunları da özel sorunlar olarak farklı uygulamalara ve düzenlemelere konu teşkil etmiştir. Toplumsal aksaklıkların ve zaafaların temeli yeterince tartışılmadığından, dar anlamda çocuğu etkileyen her türlü sorunun acil çözümü için, var olan sistem içinde iyileştirmeler gerçekleştirmek zorunlu hale gelmiştir. Bu uygulamaların izlenmesi, denetimi ve ölçülmesi için, çocuk bilgisi ve göstergeleri ile çocuğun iyi olma hali sistemi kurulmalıdır.

Çocuğun iyi olma hali endeksi'nin amacı, çocuğun bir bütün olarak ve şimdiki ihtiyaçları dikkate alınarak "iyi olmasının" göstergelerini belirlemektir. Çocuğun iyi olma hali endeksinin tanımlanması ve ortaya konması iki açıdan önemli açılım sağlayacaktır: İlki, çocuğun bugün-

*Biz yeniçağın
çocuklarıyız. Hep
en güzelini, en
iyisini istiyoruz.*

Elif Ece Özmen
13 yaşında

*Çocukların aile
içinde oy hakları
olmalı.*

Erol Gülşen
12 yaşında

Çocukların Cumhuriyeti için Çocuk Hakları

kü büyüme ve gelişimi sürecinde toplumsal katılımını ve potansiyellerini gerçekleştirmesini sağlayacak öznel ve nesnel kriterlerin belirlenmesidir. İkincisi ise, çocuğun büyümesini ve gelişimini şekillendiren bütün süreçler ve bağlamlar içinde müdahale alanlarının oluşturulabilmesidir. Böylece, çocuklara yönelik ulusal düzeyde bir izleme ve müdahale mekanizması oluşturularak çocukların sorunlarının ertelenmeden çözülmesi mümkün olabilecektir. Çocuğun iyi olma hali endeksi maddi durum, sağlık, eğitim, ev ve çevre koşulları, güç koşullar ve güvenlik, katılım, sosyal ilişkiler, öznel iyi olma hali olmak üzere sekiz alanda oluşturulan gösterge endeksi, çocuğa bütünsel çocuk bakış açısı ile bakmayı hedeflemektedir. *Çocuğun iyi olma hali endeksi* hem uluslararası çalışmalar ile karşılaştırmalı veriye imkân tanınması, hem de çocukların ihtiyaçlarının uygulanabilir ve talep edilebilir bir hak olarak tanımlanabilmesi açısından stratejinin hayata geçirilebilmesi, ölçme, değerlendirme, izleme ve denetleme çalışmaları için önemli ve belirleyici bir sistem görevini yerine getirecektir. Türkiye, çocukla ilgili güvenilir, karşılaştırılabilir veri, bilgi ve gösterge oluşturacak sistemi kurarak, bu stratejinin uygulamaları için değerlendirme kılavuzları oluşturacaktır.

6.- Türkiye, BM *Çocuk Hakları Sözleşmesi*'ne taraf olan bir ülke olarak çocuğun bütün hakları ve esenliğinin sağlanması için yasal ve idari önlemleri almak amacıyla *I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi*'ni hazırlamıştır.

Bu Strateji Belgesi'ne *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi*'nin temel ölçütü olan çocuğun yüksek yararı, yaşaması, yetiştirilmesi ve gelişiminin sağlanması ve korunmasında ana-babanın birlikte sorumluluk taşıdıkları; çocuğun her türlü ayrımcılığa karşı korunması ve katılımı ilkeleri yön verecektir.

Bu Strateji Belgesi, Türkiye'de bütün çocukların toplumsal konumunu dikkate alarak hayat standartlarını geliştirmek amacıyla devletin sorumluluğu ve yükümlülükleri doğrultusunda gerekli gelişimi, koruma ve önlemeyi, güç koşullardaki çocuklara özel bakım ve imkânları sağlayıcı; kalıcı ve yaygın programları geliştirme sorumluluğunu üstlenme ve bu amaçla bütün yasal ve idari önlemleri alma, ulusal politika ve strateji geliştirme, faaliyet ve eylem planı oluşturma ve uygulama çalışmalarını hedeflemektedir. Bu strateji, çocukların sağlıklı büyüyecekleri, iyi bir eğitim alacakları, güç koşullarda kalmaları durumunda korunacakları ve ayrılacak kaynak ve gerçekleştirilecek hizmetlere erişebilecekleri ülke ölçekli bütüncül bir *Çocuk Koruma Sistemi*'nin gerçekleşmesine yönelik genel amaçları ve somut eylemleri içermektedir. Strateji ile "temel hak-

Çocuğun yüksek yararı her alanda hissettirilmeli.

Çorum Çocuk Hakları Komitesi

lara saygı denetimi” uygulaması için yeni yapılar ve yaklaşımlara öncülük edilecektir. Bu strateji belgesi, Türkiye’nin çocuk haklarını koruma ve geliştirme amacıyla ortaya koyduğu iradenin somut ifadesidir.

1. *Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi*’nin çocuk hakları odaklı uygulamaları için 10 öncelikli yaklaşım şu şekilde belirlenmiştir:

1. Çocuk haklarının yasal düzenlemelerle kabulü ve *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi*’nin fiilen kalkmış bulunan 17., 29. ve 30. maddelerine konulmuş çekincelerin kaldırılması.

2. Yasalarda kabul edilen ilke ve ölçütleri uygulamaya dönüştürecek kurumsal yapıların oluşturulması ve var olanların güçlendirilmesi.

3. Sorumlu kuruluşlarca ulusal çocuk politikalarının faaliyet, uygulama ve eylem planlarının bireyin, toplumun ve devletin katılımıyla hazırlanması ve gerçekleştirilmesi

4. Çocuk hakları politikaları ve uygulamaları konusunda kamuoyunda bilinç ve duyarlılık oluşturulması.

5. Çocuk hakları politikaları ve uygulamalarından sorumlu kurum ve kuruluşların yaklaşımlarının geliştirilmesi; bütüncül, disiplinler arası, çok sektörlü ve eş güdümlü çalışma anlayışının karar ve uygulama birimlerinde güçlendirilmesi.

6. Ulusal çocuk politikaları ve faaliyet planlarına dayalı uygulama programları hazırlanması ve çocukların ilgili haklardan yararlanmalarının sağlanması.

7. Çocuklara sağlanan hakların korunması ve geliştirilmesi.

8. Çocuk hak ihlalleri karşısında başvuru sisteminin kurulması ve yaygınlaştırılması.

9. Çocuk hakları uygulamalarının bütün süreçlerine çocuk ve yetişkin bireylerin, toplumun, sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimlerin, üniversitelerin, medyanın ve hükümet kuruluşlarının etkin katılımı ve işbirliği ortamlarının hazırlanması.

10. Çocuk ve yetişkin paydaşlığında etkin uygulama, değerlendirme, denetleme, izleme ve raporlama sisteminin kurulması.

Devlet ve sosyal yardım kurumları, yerel yönetimler ve okul aile birlikleri daha etkin olmalı.

Onur Toptaş

III. VİZYON-ÇOCUK HAKLARI HAYALİMİZ

Bu Strateji Belgesi'nde vizyon sözü yerine "Çocuk Hakları Hayalimiz" ifadesi tercih edilmiştir. Bunun nedeni, gerçekçi olmayan bir strateji benimsenmiş olmasından değildir. I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi toplumlararası ilişkileri kapsayan bütünsel anlayış taşımaktadır. Dünyanın her yerindeki çocukların acıları ve sorunları bizi ilgilendirmektedir. Belge, farklı toplumların tutacağı yola ve kendi sözlerini söylemelerine saygının gereği ve yeni bir dünya içinde ortak birlikteliğimizi ulaşılması gereken bir çocuk hakları hayali olarak ifade etmiştir. Elde edilecek deneyim ve sonuçları şimdiden sınırlandırmamak gerektiği düşünülmekte, bunun için yeni bir dünya ve yeni bir gelecek hayalinden söz edilmektedir.

Toplumların ve çocukların yeni bir dünya ve gelecek tasarımlarını vazgeçilmez bir haktır. *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi* de nihai, önu kapalı ve sonlandırılmış bir haklar bildirgesi olmadığı gibi, her medeniyetin Sözleşmeyi yorumlama ve ona kendi rengini katma hakkı vardır. Strateji Belgesi, yalnızca Türkiye ile sınırlı değildir ve toplumlararası ilişkilere ve etkinliğe dayalı bir çerçeveye sahiptir. Belge, odaklandığı alanla Türkiye'nin çocuk sorunlarını çözmeye yönelerek, ortaya koyduğu geniş çerçeve ile dünya çocuk haklarının takipçisi, çözüm paydaşı olmakta ve ilgili uluslararası yapılarla işbirliği zemini hazırlamaktadır.

Bazen görüşlerimiz sorulsa da çoğu konuda görüşlerimiz alınmadan karar verilmektedir.

Vahit Atalay
Kadıhanı İlçesi
Öğrenci Meclisi
Başkanı

VİZYON: ÇOCUK HAKLARI HAYALİMİZ

Çocuğun yüksek yararının bütün yararlardan öncelikli olduğunu kabul ederek, yaşama, gelişme, korunma ve görüşünün alınması hakkı ile ayrımcılığın önlenmesini esas alan, çocuk hakları kültürü temelinde bir çocukluğun yaşandığı Türkiye.

IV. ÇOCUĞA YAKLAŞIM: DEĞERLER, TEMEL ÖLÇÜT ve İLKELER

I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi, medeniyet değerlerini ve *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi* ölçüt ve ilkelerini esas alarak Türkiye'nin çocuk alanında geleceğe yönelik uygulamalarını öngörmektedir. Türkiye, günümüz çocuk sorunlarına öncelik vererek dünya çocuk sorunlarının çözümüne yönelik katkı yapmayı da amaçlamaktadır. Medeniyetler arası

farklılıklar ve ilişkiler, çocuk alanında ortak çabaların çözümüne engel değildir. Günümüzde medeniyetler arası farklılıkların çocuk hakları anlayışı içinde kabulü ve ortaklık düzeyinde bütünlüğünün en genel ifadesi *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi*'dir. Çocuk hakları tek bir medeniyete ait olmadığı gibi, ortak tarihin ve sorunların ürünüdür. Çocuk haklarının yorumlanmasında medeniyet değerleri olan dil, inanç, ahlâk, adalet/hukuk, iyilik, doğruluk, güzellik/estetik, temel değerlerdir. Bu nedenle özellikle dil, inanç, adalet/ hukuk, ahlâk, iyilik, doğruluk, güzellik gibi değerlerin (dokunulmaz hakların), farklılık ve çeşitliliklerin tartışılması toplumlara saygı gereği söz konusu değildir. Çocuk hakları bağlamında en soyut düzeyde "çocuğa saygı" anlayışının temelinde de bu anlayış vardır. Bu, bir anlamda belli değerlere dayanarak, çocuğa ve çocuk haklarına tartışılmazlık kazandırmaktadır. Çocuğun medeni, sosyal, kültürel ve ekonomik haklarının en kısa sürede uygulamaya konması gereğinin devletler ve toplumlar için geçerli ortak ilke olmasının nedeni de budur.

Kızlar ve erkekler eşittir.

Duygu Akmeşe
13 yaşında

"Bütün çocuklar eşittir" sözünden yola çıkıyorum, ama bu sözü kanıtlayacak bir durumun ortada olmadığını görüyorum.

İpek Şenel
14 yaşında

Çocuk haklarının dayanması gereken değer, ölçüt ve ilkeler, çocukla ilgili bütün güncel, değişken uygulama ve düzenlemelerin gerekçesi ve yön belirleyicisi özelliğindedir. Çocuğun yüksek yararına dayalı (sıra gözetmeden) hakları; a) Çocuğun yaşaması, sağlığının korunması ve gelişmesi (hakkı); b) Çocuğun kamu ve özel hayatında güvenliği, katılımı, etkinliği, eşitliği (hakkı); c) Hiçbir çocuğa kültür, siyaset, ırk, din, cinsiyet, engellilik ayrımı yapılmaması; hiçbir çocuğun dışlanmaması (hakkı); d) Çocuk kimliği ve kültür öğelerinin korunması, savunulması (hakkı). Bu haklar, insan hakları bağlamında mutlak değerler olarak tüm devletler ve toplumlar için geçerli ve ortak sabit maddelerdir. Bu kısımdaki ilke ve uygulamalar, gündelik sorunların çözümüne yönelik ilke ve düzenlemelerin gerekçesini/yorumunu oluşturur ve yönlendirir.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde ifade edilen, çocukların varlığını koruma ve savunma; dil, din ve inanç, adalet/hukuk, ahlâk gibi değerlere siyaset/devlet, tarih-coğrafya, toplum ve nüfus, kültürel donanım özelliklerini de katmak gerekir. Bu özellikler çocuk haklarının gerçekleştirilmesi açısından toplumların imkânlarını ve potansiyellerini belirtmektedir. Diğer bir deyişle bu değer, ölçü ve ilkeler çocuk haklarının ve sorunların çözümünün dayandığı temel değerlerdir. Toplumlar arası ilişki ve işbirliği içinde geliştirilen çözümler yanında yerel ihtiyaçlara özgü ve ileriye yönelik stratejik amaç ve hedeflerin temel dayanağını ve gücünü ve dinamizmini bu özellikler oluşturmaktadır.

I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi'ne yön verecek medeniyet değer-

Çocukların Cumhuriyeti İçin Çocuk Hakları

leri ile *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi*'nin temel ölçütü ve ilkeleri çocuk hakları vizyonunun/hayalinin hayata geçirilmesine kılavuzluk edecek doğrulardır. Bu Strateji Belgesi'nde belirtilen yaklaşım ve ilkeler çocuklara yönelik bütün hizmetlerde karar süreçlerimizi ve yaklaşımlarımızı şekillendirecektir.

A- ÇOCUĞA YAKLAŞIM

1. Çocuğun Masumiyeti ve Hak Sahibi Birey Olması

Doğan her çocuk doğası gereği masumdur ve hak sahibi bireydir; çocuk olma ve çocukluğunu yaşama ve masumiyetini koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

2. Çocuğa Saygı, Çocuklar İçin Demokrasi ve Eşitlik Hakkı

Çocuğa saygı ifadesi ile bütün çocukların eşit haklara sahip olduğunu kabul ederek hak, özgürlük, eşitlik, katılım ve demokrasinin çocuklarla gerçekleşmesi anlaşılmalıdır.

- Çocuğu birey olarak kabul etmek.
- Çocuğun kendi bakış açısıyla bakabileceği ve görüşlerini ifade edebileceği ortamlar oluşturmak.
- Çocuğu her türlü sosyal dışlanmadan koruyucu çalışmaları gerçekleştirmek.
- Çocukların haklarından ayrımcılığa maruz kalmaksızın ve eşit olarak yararlanmasını sağlamak.
- Çocuğun kendisiyle ilgili konularda görüşlerini bildirebilme ve karar süreçlerine katılımları için gerekli düzenlemeler yapmak.

3. Aileye Saygı ve Ailenin Desteklenmesi

- Çocuğun aile içinde korunmasını sağlamak amacıyla aileyi desteklemek.
- Çocuğun yetiştiği ailenin kültürel çevresine saygıyı geliştirmek.
- Aile kurumuna ve ailenin çocuğu bakıp gözetme yükümlülüğüne saygı göstermek.

B. BM ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN TEMEL ÖLÇÜTÜ ve İLKELERİNE DAYALI BİR STRATEJİ

Çocukla ilgili ülke ölçekli faaliyet ve uygulamaların çocuk haklarına uyumlu hale getirilmesi bu Strateji Belgesi'nin öncelikli ilkesidir.

Bu Strateji Belgesi'nde, etkilenen taraf olarak çocuğun, etkileyen bü-

Çocukların aile durumuna göre ayırım yapıyor.

Sıla Sarıkaya

Okula gönderilmeyen 89 bin çocuk varmış. Ne yapıldığını bilmek istiyoruz.

Çatalca Çocuk Görüşü Raporu

tün tarafların faaliyet ve uygulamalarına karşı sosyal korunma, temel ihtiyaçlara ve hizmetlere erişiminin sağlanması amaçlanmıştır. Çocukla ilgili bütün tarafların etkin işbirliğini ve ilgisini arttırmak amacıyla, mevcut potansiyeli geliştirmek, sürdürülebilirliği sağlamak ve çocukların katılımına öncelik verilerek koordine etmek esastır.

Bu Strateji Belgesi'nde "tedbir" kavramı, yaşama, sağlığını koruma, sosyal korunma ve temel ihtiyaç ve hizmetlere erişimi; "koruma" kavramı, bütün çocukların ihmal ve istismardan korunmasını; "katılım" kavramı ise, bütün karar süreçlerinde çocuğun görüşünün alınması ve çocuğa saygıyı ifade etmektedir.

Bu Strateji Belgesi'ndeki yaklaşımlar ayırım yapmaksızın engelli/engelsiz tüm çocukları içermektedir.

*Oy hakkım
olduğunu
bilirsem kendimi
daha önemli
hissederim.*

*Uzay Karadağ
10 yaşında*

1. Temel Ölçüt: Çocuğun Yüksek Yararının Önceliği

Çocuğun yüksek yararının önceliği ifadesinden çocuğun yararını her türlü yarardan daha önemli ve öncelikli görmek ve buna göre davranmak anlaşılmalıdır. Çocuğun yüksek yararı dar şekilde yorumlanabilecek, sembolik bir ifade değildir. Bu ölçütün etkin biçimde uygulanabilmesi, çocuğun yüksek yararını önceleyen geniş ve güçlü bir yorumla mümkündür. *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi*'nin bu temel ölçütünün anayasal güvence altına alınmış olması ile çocuklara yönelik pozitif ayırmacılık ilkesi birlikte değerlendirildiğinde çocuğun yüksek yararının öncelenmesi bir zorunluluk olarak kabul edilmelidir.

2. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin İlkelerini Esas Almak

Bu Strateji Belgesi'nde yer alan stratejik amaçlar ve eylemler *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi*'nin aşağıda belirtilen ilkeleri esas alınarak gerçekleştirilecektir:

- Çocuğun yaşama ve sağlığını koruma hakkı*
- Gelişme ve yeteneklerini geliştirme hakkı*
- Korunma ve bakılma hakkı*
- Çocuk görüşünün alınması (katılım) hakkı*
- Çocuğa karşı her tür ayırmacılığın önlenmesi*

V. STRATEJİK AMAÇLAR, STRATEJİLER ve EYLEMLER

Stratejik amaçlar, çocuk hakları vizyonumuza/hayalimize ulaşmak noktasında kısa dönemde atılması gereken adımların ve hedeflenen sonuçların kavramsal ifadeleridir. Stratejik Belge kapsamında yer alan 2012-2016 döneminde öngörülen amaçlar aşağıdaki başlıklar altında oluşturulmuştur.

Stratejiler, stratejik amaçlara ulaşmada yöntem, yaklaşım ve politikaların; eylemler ise faaliyetlerimizin genel ifadesi olup, bunlar aşağıda belirtilen amaçlarla ilişkilendirilerek verilmiştir.

1-Çocuğa Saygı Kültürü

Bu strateji belgesindeki “Çocuğa saygı kültürünü geliştirmek” ifadesinden, çocuğu nesneleştiren algı ve süreçler yerine, onu toplumsal özne durumuna getirecek anlayışı hayatın bütün alanlarına yerleştirmek ve kültürü çocuğa saygı temelinde geliştirmek anlaşılmalıdır.

Stratejik Amaç:

a) Çocuğa saygıyı ve çocuk hakları kültürünü geliştirmek.

Stratejiler ve Eylemler:

Toplumsal hayatın hangi alanını kapsayacak olursa olsun, tüm yapılandırmalarda, çocuğa saygı ve çocuk hakları kültürü esas alınmalıdır. Aile içinde ve okullarda, görsel ve yazılı medyada her türlü toplumsal iletişim sistemlerinde, toplumsal kurum ve kuruluşlarda dilin, inanç eğitiminin, hukuk sisteminin, ahlâk ve estetiğin, etik değerlerin, araç-gereç tasarım ve kullanımının, çocuk konulu veya çocuklar dahil edilerek yapılan sosyal ve bilimsel çalışmaların çocuğa saygı esası üzerine hayata geçirilmesi gerekmektedir. Sosyal, ticari ve kültürel hayatta yer alan her nesnenin, bilginin, söylemin çocuğa zararsızlığı kriteri esas kabul edilmelidir.

2- Çocuğun Katılım Hakkı: Çocuğun Görüşünün Alınmasının Önemi

Çocuğun görüşünün alınmasının önemi ifadesinden, çocukların toplumun saygın bir bireyi olarak, toplumsal hayatın bütün alanlarına adaletli bir ortamda ve yetişkinlerle birlikte katılımını sağlamak anlaşılmalıdır.

“Toplumsal hayatın bütün alanları” kavramından anlaşılması gereken husus ise; ailede, eğitim sisteminde, toplumda, yerel yönetimlerde,

Bakımevlerinin daha uygun duruma getirilmesi.

Oğuzhan Öz

Özellikle yetim ve öksüz çocuklar için uygun yerler açılmalı; sivil toplum kuruluşları daha faal olmalı

Mert Kaan Kuyumcuoğlu

sağlıkta, yargılama ve koruma süreçlerinde, medyada, anayasa ve yasa hazırlama süreçlerinde ve sivil toplum kuruluşlarında çocuğun görüşünün alınmasında önerilecek modellerin tasarımıdır.

Stratejik Amaçlar:

a) Çocuk ve çocuk haklarına ilişkin karar süreçlerine bütün çocukların katılımını sağlamak.

b) Toplumsal hayatın bütün alanlarında her türlü hizmetlerin tasarımı, düzenlenmesi, uygulanması, izlenmesi ve denetlenmesinde çocuğun katılımı ile ilgili kültürü geliştirmek.

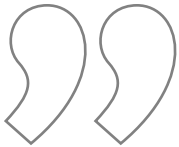

Çocuklar iş gücü değildir; onlar ağır işlerde ve istekleri dışında çalıştırılmaz.

*Arda Nesin Üçtepe
9 yaşında*

Çocuklar hiçbir zaman yargılanmamalı.

*Deniz Tekbaş
12 yaşında*

Stratejiler ve Eylemler:

1. Mahalle, köy, belde, ilçe ve il gibi tüm yerleşim birimlerinde “Çocuk Meclislerinin” kurulması ve ülke genelinde de “Türkiye Çocuk Meclisi”nin oluşturulması; örgütlü bir yapıya kavuşturulması; izleme, değerlendirme ve denetleme sürekliliğinin sağlanması.

2. Çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etmesi; aile içinde çocukların görüşünün alınması ve açıklama isteme imkânı sağlayacak yöntemlerin geliştirilmesi.

3. Çocuk derneklerinin kurulması için gerekli desteğin verilmesi.

3- Medeni Haklar ve Özgürlükler

Medeni haklar ve özgürlükler ifadesinden anlaşılması gereken; çocuğun yetişkinler gibi toplumun saygın bir bireyi olarak görülmesi, ana dili öğretiminin sağlanması, çocukların içinde doğdukları ailenin kültürünü almalarının önündeki engellerin kaldırılması, kimliğinin korunması, ifade özgürlüğü, doğru bilgiye erişim hakkı, düşünce, vicdan ve din eğitimi ve inanç özgürlüğünün sağlanması, dernek kurma ve barışçıl amaçlı toplantılar düzenleme hakkı, özel hayatın korunması, işkenceye ve insanlık dışı aşağılayıcı davranışlara ve cezaya maruz bırakılmama, her türlü ihmal ve istismardan korunma, kız ve erkek her çocuğun öğrenim görme hakkı ile ücretsiz sağlık hizmetlerinden yararlanma ve sağlığını koruma hakkı gibi haklara sahip olması ve bu hakların hayata geçirilmesidir.

Stratejik Amaçlar:

a) Anayasa, yasa, yönetmelik ve yönergeleri ve çocukla ilgili her düzenlemeyi BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne uyumlu duruma getirmek.

b) Çocuk haklarına ilişkin sözleşme ve yasaların uygulamasına yönelik hukuki ve kurumsal yapılar geliştirmek.

Stratejiler ve Eylemler:

1. Halen yürürlükte bulunan anayasada çocuğa ilişkin hükümlerin, stratejik amaçlar doğrultusunda yeniden ele alınması ve bunları ayrı bir madde halinde düzenleyecek değişiklik çalışmalarının başlatılması.
2. Mevzuatımızın stratejik amaçlar doğrultusunda gözden geçirilerek, bu amaçlara engel teşkil edecek hükümlerin çıkarılması ve amacı gerçekleştirmeye yönelik gerekli düzenlemelerin yapılması.
3. Ana dili öğretiminin nitelikli bir eğitimle gerçekleştirilmesi.
4. Çocuklara yönelik hizmetler veren insan kaynağının, stratejik amaçlar doğrultusunda eğitilmesi.
5. Çocuklara yönelik idari faaliyetlerde bulunan kuruluşların kaynak, kadro ve araç-gereç ihtiyacının giderilmesi.
6. Çocuk haklarının ülke genelinde geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için öğretim programlarının çocuk haklarıyla uyumlu duruma getirilmesi.
7. Çocuk haklarını ülke genelinde geliştirmek ve yaygınlaştırmaya yönelik aile, okul, sivil toplum kuruluşları, özel sektör, üniversite, yerel yönetim ve medya tarafından projeler geliştirilmesi.
8. Üniversitelerde Çocuk Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezleri açılması ve Enstitüler kurulması.
9. Çocuk hakları ihlallerini önlemeye, sorumlularına yaptırım uygulamaya ve zararlı sonuçlarını gidermeye yönelik hızlı ve etkin çalışan mekanizmaların kurulması.

4- Çocuk Hakları Öğretimi ve Bilim, Sanat ve Spor Eğitimi

“Gelişme ve Yeteneklerini Geliştirme Hakkı” ile, bütün çocukların özgür bireyler olarak yetişmesi; kendi yapabilirlikleri yanında becerilerini geliştirmeleri, özgür düşünen, yaratıcı, yenilikçi ve girişimci bireyler olarak gelişmesi kastedilmektedir

Çocuk hakları eğitimi ve öğretimi okul öncesinden başlayarak ilköğretim, ortaöğretim, yüksek öğretim, engelli ve üstün yetenekli bireylerin eğitim programları ile yaygın eğitim programları çerçevesinde ve bütünsellik içinde gerçekleştirilecektir.

Stratejik Amaçlar:

- a) Çocuk hakları kültürü çerçevesinde bilim, spor, sanat, öğretim, örgün ve yaygın eğitim politikaları ve programları geliştirmek.
- b) Başta okul yöneticileri ve öğretmenler olmak üzere, çocuklarla çalışan her düzeydeki insan kaynağını çocuk hakları kültürüne uygun şekilde yetiştirmek.

Sağlık deyince benim aklıma “mutluluk” kelimesi geliyor.

Cansu Kolay
12 yaşında

Çocuğun demokrasi çorbasında neden tuzu olmasın!...

Hüseyin Arslan
17 yaşında

Stratejiler ve Eylemler:

1. Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim düzeyinde çocukla ilgili meslek grupları için çocuk hakları öğretimi ve eğitiminin gerektirdiği programların tasarlanması, geliştirilmesi ve uygulanması.

2. Anne, baba ve aile büyükleriyle sivil toplum kuruluşları, TBMM'ne üye seçilenler, hükümet kuruluşları, yerel yönetimler, yargı mensupları ve medyaya yönelik ülke ölçekli eğitim programlarına çocuk haklarının dahil edilmesi.

3. Öğretim sisteminin çocuk haklarıyla uyumlu duruma getirilmesi amacıyla mevcut uygulamaların bu işleve yönelik yeniden yapılandırılması.

4. Örgün eğitime devam edemeyecek olanlara yerinde öğrenim imkânlarının sağlanması.

5. Çocuk haklarıyla uyumlu okul öncesi, çocuk ve ilköğretim eğitiminin geliştirilmesi.

6. Eğitim ihmalinin önlenmesi.

7. Eğitim kurumlarının bilim, sanat ve spor alanlarında çocuğun gelişimine katkıda bulunacak şekilde düzenlenmesi.

8. Üstün yetenekli çocuklarla öğrenme güçlüğü olan çocukların özel durumlarına göre her çocuğa gelişimi için gerekli eğitim ve öğrenim ortamlarının hazırlanması.

9. Öğretim sürecinin öğrencinin farklılıklarına duyarlılık ve içermelik niteliklerini geliştirmek ve fırsat eşitliğini sağlamak üzere geliştirilen uygulama ve stratejilerin güçlendirilmesi.

10. Mevzuat ve uygulamaya ilişkin iyileştirmelerin gerçekleştirilmesi.

11. Üniversiteler ile sanat ve spor alanında faaliyet gösteren kamu kuruluşlarıyla özel kurumların çocuğun kendisini ve becerilerini geliştirme hakkı çerçevesinde hizmet, eğitim ve araştırma yapmalarının özendirilmesi.

12. Eğitim kurumlarında engelli çocukların eğitim imkânlarından yararlanmalarını kolaylaştıran çocuk dostu mimari düzenlemelerin yapılması.

13. Eğitimde fiziki, sözel ve duygusal her türlü şiddetin önlenmesi.

5- Çocuğun Sağlığını ve Sosyal Güvenliğini Sağlamaya Yönelik Hizmetler

“Çocuğun Sağlığı ve Sosyal Güvenliği” ifadesinden; sağlıklı çocuklar yanında durumu özellik arz eden güç koşullardaki (fiziksel, zihinsel, duyuşal-görsel, işitsel-engelleri, davranışsal-gelişimsel sorunları ve

*Çocuklara
ayrımcılık
geçmişten
günümüze hâlâ
devam etmekte...
Çocukları
geçmişten
nasıl hep kız
erkek olarak
ayırmissalrsa, nasıl
kız çocuklarının
haklarını
çığnemişlerse
bugün de aynı
hatayı yapan
insanlar var.
Kübra Güner
12 yaşında*

Çocukların Cumhuriyeti için Çocuk Hakları

süreğen hastalığı bulunan) çocukların hayat standartlarını yükseltmek; sağlık hizmetleri, bebek ve çocuk bakım hizmetleri, sağlık güvencesi, ergen sağlığı ve çevre sağlığı kapsamındaki hizmetler anlaşılmalıdır.

Stratejik Amaçlar:

a) Çocuğa yönelik beslenme ve sağlık hizmetlerini yaygınlaştırmak ve bu hizmetlere erişimi kolaylaştırmak.

b) Çocuğun sağlığına ve refahına yönelik hukuki, ekonomik, eğitim, sportif ve sanatla ilgili ortamı geliştirmek.

c) Durumu özellik arz eden güç koşullardaki bütün çocukların refahını ve sosyal güvenliğini, sosyal, kültürel ve ekonomik yaşama kalitelerini geliştirmek ve yükseltmek.

Stratejiler ve Eylemler:

1. Türkiye’de sürdürülmekte olan bebek, çocuk ve anne ölüm oranlarını düşürmeye yönelik sonuç alıcı çalışmaların niteliğinin geliştirilerek hızlandırılması ve yeni çalışmaların başlatılması.

2. Çocuk sağlığı standartlarının belirlenerek, bütün çocuklara bu standartlara uygun şekilde, öncelikle aileleri, ailelerin yetersizliği halinde ise ilgili kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından düzenli ve sürekli hizmet sunulmasının sağlanması.

3. Engelli çocuk ve ergenlerin saygın birer birey olarak sosyal hayata katılımını ve bu katılımın sürekliliğini sağlamaya yönelik her türlü tedbirin alınması ve geliştirilmesi amacıyla bu alandaki hizmet, eğitim ve araştırma projelerinin uzman sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde gerçekleştirilmesi ve sürdürülmesi.

4. Çocuğun refahı için sosyal, kültürel, hukuki, ekonomik, sportif ve sanatla ilgili alanlarda ilgili çevreyi geliştirmeye yönelik çalışmaların artırılması.

6- Aile ve Çocuğa Yönelik Destek ve Özel Koruma Hizmetleri

Aile ve Çocuğa Yönelik Destek ve Özel Koruma Hizmetleri başlığı; anne-baba bakımından yoksun ve yoksul (çocuk yoksulluğu ve sosyal dışlanma ile mücadele), engellilik durumundan dolayı özel hizmet alması gereken, ihmal ve istismar mağduru (psikolojik, fiziki, cinsel ve ekonomik), evlerinden kaçan, sokakta çalıştırılan ve sokakta yaşayan, suça itilen (çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin önlenmesi) ve her türlü madde kullanımı veya madde bağımlılığından korunması gereken güç koşullardaki çocuklar ile mülteci çocuklara yönelik sağlık ve eğitim hizmetlerini kapsamaktadır.

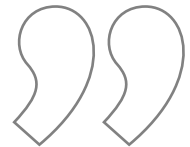

Özel eğitim almayan üstün zekâlılar körelmeye mahkumdur.

*İlteriş Yağıztekin Eroğlu
10 yaşında*

Eğer fırsat eşitliği var ise neden sınavlarda köy ve kent ortamları arasında uçurumlar var?

*Rojda Ersönmez
14 yaşında*

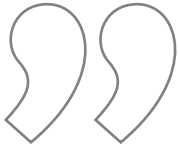
Stratejik Amaçlar:

- a) Aile ve çocuğa yönelik destek ve özel koruma hizmet modelleri geliştirilerek sağlıklı aile ortamı oluşturmak.
- b) Çocukların her türlü hizmete erişimini ve bu erişim imkanlarının sürdürülebilirliğini sağlamak.
- c) Çocuk ve ergenleri ihmal ve istismar (psikolojik, ekonomik, fiziksel, cinsel istismar ve sömürü) hakkında bilgilendirmek ve önleyici, tedavi ve rehabilite edici hizmetleri geliştirmek ve yaygınlaştırmak.
- d) Bütün çocukların hayata iyi bir başlangıç yapması ve korunması amacıyla yönelik hizmet ve eğitim modellerini geliştirmek.
- e) Çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin önlenmesi ve nihai olarak çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması amacıyla yoksullukla, eğitimsizlikle mücadele etmek ve çocuk iş gücü talebini sonlandırmak.

Çocukların köle gibi çalıştırılmalarını ve okula gitmelerini istiyorum

Elcan Tokmak

Stratejiler ve Eylemler:

1. Çocuğun öncelikle aile ortamında yaşaması ve gelişebilmesi için eğitim kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve medyanın işbirliğiyle aileye destek hizmetlerinin geliştirilmesi ve aile destek hizmetlerinin koordine edilmesi.
2. Her türlü çocuk istismarına karşı ailelerin ve toplumun bilinçlendirilmesi, istismar ve ihlallerin tespiti ve caydırıcı önlemlerin geliştirilmesi amacıyla yönelik düzenlemeler yapılması.
3. Çocuk ihmali ve istismarı alanında faaliyet gösteren kuruluşlara nitelikli personel ile araç-gereç ve mali kaynak sağlanması.
4. İhmal ve istismara uğramış çocuk ve ailelerine yönelik destek hizmetlerinin geliştirilmesi.
5. Sokakta yaşayan çocukların yerel yönetimlerin öncülüğünde aile bağlarının güçlendirilmesi, destek ve rehabilite edici hizmetlerde sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliğinin gerçekleştirilmesi.
6. Tüm çocukların madde bağımlılığından korunması için gereken önleyici ve tedavi edici eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinin sağlanması ve yaygınlaştırılması.
7. Evlerinden kaçan çocuklara özel koruma merkezlerinin kurulması ve aileye dönüşü sağlanan çocukların izlenmesi ve desteklenmesi.
8. Etkin, hızlı ve yeterli koruma sağlayacak kurumsal yapıların oluşturulması için bu konuda faaliyet gösteren kurumların yanı sıra yerel yönetimler, kamu kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışması.

Çocukların Cumhuriyeti için Çocuk Hakları

9. Ülke ölçekli etkin bir Çocuk Koruma Sistemi'nin yeniden yapılandırılması.

10. Aile ve Çocuk Koruma Hizmetleri'nin yeniden tanımlanması, amacı, işlevi ve niteliğinin geliştirilmesi.

11. Aile ve çocuk hizmetlerinin Türkiye genelinde koordinasyonun sürdürülebilirliği amacıyla il ve ilçelerde örgütlü ve icracı yapıda *Aile ve Çocuk Bakanlığı*'nin kurulması ve ülke ölçekli örgütlenmesi.

12. Strateji Belgesi'nin amaç ve eylemlerinin ülke ölçeğinde gerçekleştirilmesi; çocuk haklarının uluslararası alanda savunulması ve çocuk acil yardımlarını gerçekleştirmek amacıyla *Türkiye Çocuk Fonu*'nun kurulması.

7. Çocuk Adalet Sistemi

Çocuk yararının yüksek biçimde korunabilmesi için çocukların yargıya hızlı, etkin ulaşımı ile idari ve hukuki uygulamalarda çocuğun etkin katılımının sağlanması, çocuk dostu yargının ön koşuludur.

Çocuk Adalet Sistemi; çocukluk haline ceza hukuku yaklaşımları dışında bakabilen, özgün *çocuk hukuku* ilkeleri doğrultusunda koruyucu, önleyici, iyileştirici ve geliştirici yaklaşımları ifade etmektedir.

Stratejik Amaçlar:

a) Suça sürüklenen çocuklara *ceza hukuku* yaklaşımı dışında bakabilen yeni bir *çocuk hukuku* yaklaşımı geliştirmek.

b) Çocuğu suça iten nedenleri önleyici ve koşulları iyileştirici uygulamaları *çocuk hukuku* yaklaşımı ile gerçekleştirmek.

c) Çocuğa yönelik suçları önleyici ve suç mağduru çocukların korunması ve rehabilite edilmelerine yönelik sosyal politikalar ve eğitim politikaları geliştirmek.

d) Suça sürüklenen çocuklarla ilgili gizlilik ilkesini hayata geçirecek sistem geliştirmek.

Stratejiler ve Eylemler:

1. Çocuğa yönelik suçların cezalarını ağırlaştırıcı düzenlemelerin yapılması.

2. Özgün *çocuk hukukunun* oluşumu ve gelişimi için çalışmaların teşvik edilmesi.

3. Mevzuatın *çocuk hukuku* yaklaşımı ile gözden geçirilmesi.

4. Çocuklara uygun yargıya ilişkin yön verici ilkelerin uygulanması-

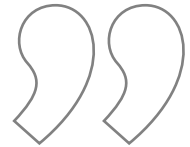

Yerel yönetimlerce çocukça yaşam alanları çoğaltılmalı.

Pelin Dönmez

Her birey dünyaya eşit şartlarda gözlerini açmamaktadır. Toplumda gelir dağılımı eşit yapılmalı.

Neslihan Can
Çatalca Çocuk Meclisi Temsilcisi

nın cesaretlendirilmesi ve ileride oluşturulacak mekanizmalarda bu il-
kelerin göz önüne alınması.

5. Çocuk Adalet Sistemi çalışmalarında çocuk görüşünün alınması; bu hususta aileler, yerel yönetimler, kamu kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının etkin katılımının sağlanması.

6. Çocuk Adalet Sistemi kapsamında, suça sürüklenmiş çocuklara yönelik rehabilite edici ve bu çocukları topluma kazandırıcı çalışmalar yapacak kamu ve sivil toplum kuruluşlarının oluşturulması ve var olanların güçlendirilmesi.

7. Çocuk Adalet Sistemi içerisinde yer alan kurum ve kuruluşların kaynak, kadro ve araç -gereç ihtiyacının karşılanması.

8-Çocuk Dostu Bir Medya

“Çocuk Dostu Medya” ifadesinden; örgün eğitimde medya okuryazarlığı, çocuğun iletişim ortamından gelebilecek olası zararlardan korunması çalışmaları ve medyanın kötüye kullanımının engellenmesi, bilişim suçları, siber medya ağından korunma, çocuk haklarına duyarlı, çocuğun yüksek yararını gözeten bir medya anlayışının geliştirilmesi anlaşılmaktadır.

Stratejik Amaçlar:

a) Medya ile ilgili yasal düzenlemeleri ve uygulamaları çocuk hakları temelinde yeniden düzenlemek.

b) Çocuk haklarına dayalı çocuk dostu bir medya anlayışını yaygınlaştırmak.

c) Çocukla ilgili bütün yayınların, çocuk haklarına uygunluğunu sağlamak ve bu uygunluğun izlenmesi amacıyla çocukların da içinde yer alacağı yapılar geliştirmek.

Stratejiler ve Eylemler:

1. Eleştirel medya okuryazarlığı eğitiminin gerçekleştirilmesi.

2. Medyada çocuk hakları ihlallerini önleyici tedbirlerin alınması; ihlallere yönelik etkin ve ağırlaştırılmış yaptırımların uygulanması.

3. Engelli veya ihmal/istismar edilmiş çocukların medyada zavallı ve mağdur gösterilmemesi ve yayınlar yoluyla rencide edilmemesi.

4. Medyanın ve medya öz denetim yapılarının meslek etiğine aykırı davranışlarının tespiti ve meslek örgütlerinin çocuğun yüksek yararı doğrultusunda tedbirler almalarının sağlanması.

5. Medyanın çocukların gelişimi üzerindeki olumsuz etkilerini tespit etmeye ve gidermeye yönelik bilimsel çalışmaların yapılması.

6. Medya ve çocuk göstergelerinin oluşturulması.

*Her engelli
çocuğun yaşama
hakkı vardır.*

*Alper Akgün
11 yaşında*

*Yaşama ve
korunma
haklarını devlet
sağlamalı.*

*Afyonkarahisar
Çocuk Hakları
Komitesi*

9- Denetleme, İzleme ve Değerlendirme Sistemi

“Denetleme, İzleme ve Değerlendirme” başlığı ile, çocuk haklarıyla ilgili hizmet ve uygulamaları denetlemek üzere, içinde çocukların da yer alacağı, sivil ve özerk güçlü mekanizmaların kurulması anlaşılmalıdır.

Stratejik Amaçlar:

a) Çocuk hakları uygulamalarını denetleyecek, izleyecek ve değerlendirecek, çocukların da içinde yer aldığı sivil ve özerk modeller geliştirmek.

b) Ulusal ve uluslar arası düzeyde çocuk hak ihlallerini izleme sistemleri oluşturmak.

Stratejiler ve Eylemler:

1. Çocuk hakları uygulamaları ve ihlalleri ile ilgili izleme ve değerlendirme yapacak, görüş ve önerileri hayata geçirecek kurumsal yapıların oluşturulması amacıyla çocuk hakları alanında öne çıkmış ve yıllar içinde konuya ilgisinin devamlılığını ortaya koymuş sivil toplum kuruluşu, yerel yönetim, üniversite, özel sektör, medya ve hükümet kuruluşu temsilcilerinden oluşacak *Türkiye Çocuk Konseyi'nin* kurulması.

2. Kamu Denetçiliği Kurumu içinde *Çocuk Ombudsmanlığı'nın* kurulması ve ülke genelinde örgütlenmesi.

3. *1. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi'nin* bütün aşamalarında *Türkiye Çocuk Meclisi'nin* il ve ilçe temsilcilerinin izleme ve denetim yapabilmelerinin sağlanması.

4. Ulusal ve uluslar arası çocuk bilgisine erişimi sağlamak amacıyla *Türkiye Çocuk Bilgi Merkezi'nin* kurulması ve işlevine uygun biçimde çalışması.

5. *Çocuğun İyi Olma Hali Endeksi'nin* ülke ölçekli tanımlamalarının yapılması ve sistematizmasının oluşturulması.

6. Strateji Belgesi'nin izlenmesi ve değerlendirilmesi için yıllık ölçme, değerlendirme ve başarı göstergelerinin belirlenmesi.

7. Çocuk hakları uygulamalarının çocuklar üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi amacıyla *Çocuk Etki Analizi Kılavuzları'nın* düzenlenmesi.

8. Sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, valilik ve kaymakamlıklarda yerel düzeyde çocuk hakları uygulamalarının izlenmesi amacıyla BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve çocukla ilgili ulusal ve uluslararası uzman kuruluşlarla koordineli çalışılması.

9. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve ek ihtiyari protokollerine dayalı

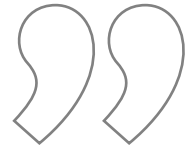

*Çocukları
islahevinde
cezalandırmak
yerine
toplum içinde
rehabilitasyon
amacıyla
psikolojik destek
verilmeli.*

*İzmir Çocuk Meclisi
Görüşü*

*Tutuklu çocuklara
verilen cezalar
onları topluma
kazandırmaya
yönelik olmalı.*

*Beyşehir Çocuk
Meclisi Görüşü*

lı ülke raporunun hazırlanmasında tüm tarafların etkin katıldığı, veri paylaşımının düzenli sağlandığı raporlamaların zamanında hazırlanması ve teslim edilmesi.

10. Hizmet, eğitim ve araştırma odaklı Alo Türkiye Çocuk Hakları modelinin hazırlanması ve yürütülmesi.

11. Türkiye Çocuk Hakları İletişim Ağı'nın (network) ulusal ve uluslararası düzeyde yapılandırılması.

VI. STRATEJİNİN PROJELENDİRİLMESİ İÇİN YÖNETİM ÖNERİSİ

1. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi'nin hayata geçirilebilmesi için, öncelikle idare tarafından projelendirilmesi gerekmektedir. Bu projelendirme yapıldıktan sonra stratejinin hayata geçirilmesine başlanılabilecek, uygulama ve faaliyet planları oluşturulabilecektir.

Aşağıda yer verilen yönetim önerisi sadece projelendirmeye ilişkindir. Stratejiyi uygulayacak icracı yönetim yapısı ise bu projelendirme aşamasında sivil toplumun etkin katılımı ve şeffaflık ilkeleri esas alınarak şekillendirilecektir.

• Projelendirmenin Bağlı Olduğu Kurum

Stratejinin projesinin yürütülmesinden T.C. Başbakanı sorumludur.

Strateji Belgesi'nin uygulanma ve koordinasyon görevi, kurulması öngörülen Aile ve Çocuk Bakanlığı'na aittir.

• Proje Koordinatörü:

Stratejinin projelendirilmesinde koordinasyon görevini üstlenecek üst düzeyde deneyimli yöneticidir.

Proje Koordinatörü'nün görevi, Strateji Belgesi'nin projelendirme aşamasından başlayarak sistemin kurulması, sürecin işlerlik kazanması ve bütün aşamalarda projenin muntazam bir şekilde yürümesini sağlamaktır. Projenin hazırlanma süresi 2 yıldır. Proje Koordinatörü'nün görevi proje süresiyle sınırlıdır.

• Koordinasyon Ekibi:

Proje Ekibi, Proje Koordinatörü'ne bağlı olarak çalışacak kişilerden oluşacaktır.

Koordinasyon Ekibi; Hükümet Kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve üniversite temsilcilerinden seçilecek 12 kişiden oluşur.

Sağlıklı ve özgür
büyümeliyiz.

Mehmet Ata Hisar

Temel sağlık
hizmetlerinden
doğum
öncesinden
başlayarak
yararlanmalıyız.

**Tuzlukçu Çocuk
Meclisi Görüşü**

- *Proje Danışmanları:*

Proje Danışmanları, proje uygulama aşamasında, uzmanlıklarından gerektiği durumlarda yararlanılacak ve görevleri süreklilik arz etmeyecek kişilerdir.

VII. SONUÇ ve ÖNERİLER

I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi, günümüze ve geleceğe ait medeniyet vizyonuna ulaşmak için dünyada ve ülkemizde çocuk haklarının korunması, savunulması ve geliştirilmesine ilişkin atılacak adımların ve elde edilecek sonuçların ifadesidir. Strateji Belgesi, Türkiye çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması yanında, dünyada çocuk haklarının izlenmesi ve savunulmasına yönelik uluslararası işlevi olan bir yapılandırma modelini içermektedir.

Belgede yer alan amaç, strateji ve eylemler, konuyla ilgili bütün paydaş kurumlar için rehber olmalı; söz konusu kurum ve kuruluşlar hizmetlerini sürdürürken bu amaç ve eylemler doğrultusunda kendi amaç ve politikalarını belirlemeli ve hizmetlerini tasarlamalıdır.

Strateji Belgeleri, belirli aralıklarla gözden geçirilerek değerlendirilmeli ve gerekli güncellemeler yapıldıktan sonra yeniden uygulamaya konulmalıdır. Bu süreç, belirlenen stratejik amaçlar doğrultusunda oluşturulacak değerlendirme ölçütlerine dayalı veri toplanması, bu verilerin analiz edilmesi ve hedeflere ulaşıp ulaşılmadığının değerlendirilmesi ile gerekli düzenlemelerin yapılması biçiminde yıllık olarak sürdürülür.

I. Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi'nin bitiş tarihi olan 2016 yılı içinde bir sonraki dönem için yeni Strateji Belgesi hazırlanacaktır. Ülkemiz bakımından önemli toplumsal gelişmelerin yaşandığı her durum karşısında belgenin yeniden gözden geçirilmesi ise doğal bir zorunluluktur.

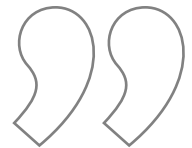

Haklarımın olduğunu biliyorum. Ama hiçbir hakkımı kullanamıyorum.

Burcu Tari

Haklarım ihlal edildiğinde önce büyüklerime, sonra yetkili kurumlara başvurmak isterim.

Elif Beyza Erözlü
Akören Öğrenci Meclisi Başkanı

**I. TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI STRATEJİSİ'NİN
HAZIRLANMASINDA GÖRÜŞ BİLDİREN
ÇOCUK, YETİŞKİN, ALAN UZMANI,
SİVİL TOPLUM KURULUŞU, YEREL YÖNETİM,
ÜNİVERSİTE VE HÜKÜMET KURULUŞLARI LİSTESİ**

I. TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI KONGRESİ KURULLARI

Bilim ve Değerlendirme Kurulu

Prof. Dr. Füsun Akarsu

Prof. Dr. Füsun Sokullu-Akıncı

Doç. Dr. Müslüm Akıncı

Prof. Dr. Fazilet Aksu

Prof. Dr. Emine Akyüz

Prof. Dr. Adalet Alada

Prof. Dr. Sevil Atauz

Prof. Dr. Ahmet Aydın

Prof. Dr. Mehmet Zeki Aydın

Prof. Dr. Halis Ayhan

Prof. Dr. Halil İbrahim Bahar

Dr. İsmail Barış

Prof. Dr. Serpil Uğur Baysal

Prof. Dr. Münevver Bertan

Prof. Dr. Ahmet Emre Bilgili

Prof. Dr. Selda Bülbül

Feyza Cansever

Doç. Dr. İbrahim Cılga

Prof. Dr. Doğan Cüceloğlu

Yrd. Doç. Dr. Selda Çağlar

Prof. Dr. Orhan Çeker

Prof. Dr. Tolga Dağlı

Doç. Dr. Nesrin Dilbaz

Prof. Dr. Selahattin Dilidüzgün

Çocukların Cumhuriyeti İçin Çocuk Hakları

Prof. Dr. İsmail Doğan
Doç. Dr. Ali İhsan Dokucu
Prof. Dr. Teoman Duralı
Prof. Dr. Ertan Eğribel
Doç. Dr. Halil Ekşi
Dr. Fatih Erdoğan
Prof. Dr. İrfan Erdoğan
Prof. Dr. Cevdet Erdöl
Prof. Dr. Tülay Erkan
Prof. Dr. Mehmet Semih Gemalmaz
Prof. Dr. Erol Göka
Prof. Dr. Aydın Gülan
Prof. Dr. Hüseyin Hatemi
Prof. Dr. Şükrü Hatun
Prof. Dr. Hayati Hökelekli
Dr. Bülent İlik
Doç. Dr. Kemal İnal
Doç. Dr. Haluk İnce
Prof. Dr. Bekir Karlığa
Dr. Özcan Kars
Dr. Ruhi Kılıç
Prof. Dr. Umran Korkmazlar
Prof. Dr. Ali Köse
Prof. Dr. Adnan Kulaksızoğlu
Prof. Dr. İlhan Kutluer
Prof. Dr. Esin Küntay
Prof. Dr. Nuray Sungur Oakley
Prof. Dr. Ayla Oktay
Prof. Dr. Bekir Onur
Av. Betül Onursal
Prof. Dr. Fahri Ovalı
Emine Öğün

Mehmet Öğün
Prof. Dr. Nebi Özdemir
Prof. Dr. Saibe Oktay Özdemir
Doç. Dr. Gökhan Oral
Prof. Dr. Ferhunde Öktem
Prof. Dr. Mücahit Öztürk
Prof. Dr. Hüseyin Peker
Prof. Dr. Nurdoğan Rigel
Prof. Dr. Sefa Saygılı
Prof. Dr. Ziya Selçuk
Prof. Dr. Bengi Semerci
Prof. Dr. Rona Serozan
Prof. Dr. Kemal Sayar
Prof. Dr. Ali Seyyar
Prof. Dr. Yunus Söylet
Prof. Dr. Edibe Sözen
Prof. Dr. Şevki Sözen
Prof. Dr. Adem Sözüer
Mustafa Ruhi Şirin
Prof. Dr. Musa Tosun
Prof. Dr. Korkut Tuna
Prof. Dr. Hayati Tüfekçioğlu
Doç. Dr. Mehmet Hakan Türkçapar
Dr. Sevgi Usta
Doç. Dr. Melikşah Yasin
Prof. Dr. Halûk Yavuzer
Prof. Dr. Feridun Yenisey
Doç. Dr. Coşkun Yorulmaz
Dr. Muammer Yıldız
Prof. Dr. Adnan Yüksel
Dr. Neylan Ziyalar
Prof. Dr. Bülent Zülfikar

Yürütme Kurulu

- Ahmet Akçakaya (*Çocuk Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi*)
Mustafa Altıntaş (*İstanbul Vali Yardımcısı – Sosyal Hizmetlerden Sorumlu*)
Ahmet Aydın (*İstanbul Vali Yardımcısı – Sağlıkta Sorumlu*)
Prof. Dr. Ahmet Emre Bilgili (*İstanbul İl Kültür Turizm Müdürü*)
Prof. Dr. Selahattin Dilidüzgün (*İst. Üni. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dekanı*)
Prof. Dr. Ali İhsan Dokucu (*İstanbul İl Sağlık Müdürü*)
Prof. Aydın Gülan (*Kongre Başkanı*)
Prof. Talat Sait Halman (*UNICEF Türkiye Milli Komitesi Başkanlığı*)
Önal İnaltekin (*SHÇEK İl Müdürü*)
Dr. Özcan Kars (*SHÇEK Genel Müdür Yardımcısı*)
Harun Kaya (*İstanbul Vali Yardımcısı – Eğitimden Sorumlu*)
Dr. Ruhi Kılıç (*MEB Özel Eğitim Rehberlik Danışma Hiz. Genel Müdürü*)
Prof. Dr. Korkut Tuna (*İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı*)
Gülgün Müftü (*Uluslararası Çocuk Hakları Merkezi / İcc*)
Prof. Dr. Adem Sözüer (*İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı*)
Mustafa Ruhi Şirin (*Çocuk Vakfı Başkanı*)
Dr. Muammer Yıldız (*İstanbul İl Milli Eğitim Müdürü*)
İlyas Yılmaz (*İstanbul Çalışma ve sosyal Güvenlik Bölge Müdürü*)
Prof. Dr. Bülent Zülfikar (*Türkiye Hemofili Derneği Başkanı*)

Düzenleme Kurulu

Köksal Abdurrahmanoğlu	Nuray Kaya
Dr. Emrah Akbaş	Elif Konar
Av. Seda Akço	Dr. Ayşegül Somçelik Köksal
Beyza Akyüz	Yusuf Ahmet Kulca
Adem Arkadaş	Av. Fahri Safa Küpçü
Av. Abdülkerim Can Aslan	Av. Memduh Cemil Şirin
Emre Bayram	Serdar Ekrem Şirin
Melek Demirbaş	Yrd. Doç. Dr. Sevgi Usta
Av. Tuğba Eryıldız	Yasemin Ünal
Av. Selçuk Abdullah Evliyaoğlu	Evren Yiğit
Faruk Levent	Av. Mevlana İdris Zengin
Rıdvan Karabulut	Yüce Zerey
Dr. Abdullah Karatay	Yrd. Doç. Dr. Neylan Ziyalar

Kongre Çocuk Delegatesi (9-18 Yaş Grubu)

Utku Umur Açıklalın	Asya Çora
Dilay Adar	Barış Ergenay
Gülistan Aday	Rümeysa Ergin
Simge Akdaş	Hatice Erken
Suna Akdoğan	İlteriş Yağıztekin Eroğlu
Alper Akgün	Ümit Oğuzhan Dalgıç
İrem Akış	Ahmet Dođukan Demir
Habibe Akkaş	Havvanur Demir
Duygu Akmeşe	Şebnem Manolya Demir
Aylin Akseki	Batuhan Mustafa Demir
Taylan Özgür Aksoy	Beren Demirci
Berfin Rojin Aksöz	Hatice Demirdil
Kerem Alkan	Şevval Deniz
Alara Antil	Emine Doğan
Özlem Ark	Mert Doğan
Hüseyin Arslan	Emre Dođutekin
Zuhal Övgü Artuđ	Şevval Doyuk
Tozan Cenk Ateş	Ecenur Durmuş
Hatice Esin Aydın	Rojda Ersönmez
Oğuzhan Aydın	Gizem Gedik
Yağmur Aydođan	Suzan Dilara Gedikođluđlu
Sinem Bahadır	Beyza Gençer
Betül Baysal	Beril Buse Gey
Ümmuhan Zeynep Bilgili	Gölce Görgülü
Beyza Nur Bilici	Erol Gülşen
Aleyna Camgöz	Doruk Gültekin
Hayal Camgöz	Dilek Günay
Cansel Candar	Kübra Güner
Ömer Faruk Ceylan	Gülperin Güneş
Yaren Ceyran	Can Gürsu
İsmail Ozan Çelikel	Aykan Hatipođlu
Meryem Çiçek	Merve Hatipođlu

Umut Var... Ve Hep Olacak!..

Sena Ece Iğın
Zehra İlhan
Zehranaz Kadayıf
Rabia Kafadar
Rümeysa Kahraman
Aslınur Kara
Aslı Karaalp
Bengisu Eda Karaburç
Uzay Karadağ
Emrullah Karas
Melisa Karataş
İsmail Kaya
Beril Kesen
Fevzi Ketrez
Kürşat Kılınç
Yasemin Kocabaş
Özgün Can Koç
Alper Furkan Koçak
Cansu Kolay
Bilge S. Kurt
Tilbe Kurt
Koray Kuşçu
Norvan Küçükateş
Berat Kürüm
Aras Berke Makaracı
Utku Mevci
Meyra Müftüoğlu
Bilgehan Olgun
Ayliz Onur
Merve Oynak
Ulaş Önen
Ceren Özbilen
Sedefnur Özcan

Alara Selen Özgen
Elif Ece Özmen
Savaş Öztaş
Sena Öztürk
Tubanur Pirdal
Çağla Selçuk
Elif Serçe
Yaren Su
Naciye Betül Süt
İpek Şenel
Gülce Şengül
Selen Şengül
Dila Ahter Tanrıtanır
İlayda Taş
Deniz Tekbaş
FeYZanur Tekerci
Bengisu Tiryaki
Pelin Tokat
Ebru Meltem Tokgöz
Zana Tokgözlüoğlu
Deniz Türkeş
Yağmur Türkteaşar
Arda Nesin Üçtepe
Merve Ünsal
Ashley Madeline Yanık
Erkin Yapıcı
Simay Yaşbay
Güler Yeşiltaş
Umut Yelbaş
Ayşegül Yıldırım
İpek Yılmaz
Sare Bahar Zülfikar

81 İlin Çocuk Hakları Komiteleri Çocuk Başkan ve Üyeleri (9-18 Yaş Grubu)

İsem Acar	Bahar Güdürü
Cengiz Akan	Damla Güldoğan
Benazir Akar	Funda Güzel
Melek Akın	Seda Hacısalihoglu
Şeyma Akkoyunlu	Mustafa Hancı
Atakan Emin Aksoy	Seda İleli
Ergin Alagöz	Eda İmeryüz
Nurullah Alagöz	Alihan İnce
Sinem Altın	Şeydanur Kabasakal
Murat Altınay	İrem Gaye Kars
Bora Alpay	Fatih Kaynar
Rüya Yeşim Aydın	Günce Kaynarca
M. Furkan Baldız	Nazlı İpek Kesen
Cesim Basum	Sevda Keskin
Meltem Benzer	Fırat Kılıç
Yelda Budak	Zehra Kızılırmak
Yusuf Bursalı	Sebil Koçi
Alperen Can	Yasin Burak Koşar
Barış Caner	Duygu Köseoğlu
Cansu Çakoğlu	Şevval İrem Lafcı
Canan Çelik	Necmettin Nas
Abdullah Çeşmeci	Nurseli Okur
Sibel Çetin	Handan Orakçı
Emre Coşkun	Esra Öner
Fırat Dağ	Düzgün Ozan Özel
Huriyenur Demir	Mirkan Özdemir
Kadriye Demir	Kübra Öztürk
Gülşah Doğan	Sezer Pehlivan
İsa Doğdu	Uğurcan Pehlivan
Gamze Duysak	Mert Rençber
Baz Delil Erbeyi	Agit Sadebal
Eda Ergün	Kübra Şahin

Metecan Taş
Ruveyda Taşkaya
Yasin Tay
Büşra Terzi
İsmail Tıkna
Metehan Türe
Yağmur Türктаşar

Halil İbrahim Uyar
Çağla Uz
Veysel Yalçın
Kader Yalçı
Hayriye Yenice
Esra Yolaşan

İstanbul'un 39 İlçesinin Demokrasi ve Öğrenci Meclisi Başkan ve Üyeleri (9-18 Yaş Grubu)

Emincan Akbulut
Yunus Mert Aktaş
Sasar Argız
Berk Baycan
Emrah Cengiz
Baran Çölgeçen
Kamil Deliismail
Buğra Doğruyol
Ercan Döner
Hüseyin Alper Eken
Hatice Kübra Erdem
Mesut Ergider
Burhan Agah Esmen
Selim Güler
Bengisu Gündemir
Burak Güngör
Salim Gürsoy
Nazım Melih Kahramanlar
Enes Faruk Kalay

Kaan Karanfiloğlu
Burhan Kaşbaşı
İmran Kurt
Coşkun Mutlu
Bayram Can Nayman
Necip Mehmet Özkan
Yusuf Öztürk
Gülşen Polat
Ali Sarı
Volkan Sipahioğlu
Barış Şahin
Osman Şahin
Kaan Tellioglu
Burak Tepe
Sinem Toker
Erkan Yıldırım
İzzet Yıldırım
Ömer Yıldız
Battal Yosma

Kongre Gözlemci Çocuk Delegatesi (9-18 Yaş Grubu)

Mert Arslanoğlu
Ahmet Kadir Avşar
Ahu Aydın
Celalettin Bülbül
Yağmur Belen

Mustafa Enes Çakır
Barış Utku Cıncık
Emre Çetinkaya
Atakan Çolak
A. Enes Dilsiz

Çocukların Cumhuriyeti İçin Çocuk Hakları

Selinay Duman
Emre Eraticı
Emre Evliyaoğlu
Ege Feyzioğlu
Zehra Göçmez
Büşra Göçmez
Nora Hisarlı
Mina İbrahimoglu
Beste İkiz
Ahmet Akif Kasım
Mehmet Atif Kasım
Şeydanur Kaya
Samet Kurt
İrem Naz Kuzum
Caner Küçükkelçi

Orhan Koç
Toprak Metin
Eymen Ece Oruç
Aras Özölçer
Raife Nur Sayar
Efe Singin
Simay Şen
Ahmet Kerem Şirin
Zeynep Topsakal
Abdullah Sami Yasin
Yasemin Yıldırım
Batughan Yılmaz
Dilruba Yılmaz
Nedim Ali Zengin

81 İlin Çocuk Hakları Komitelerinin Yetişkin Başkan ve Üyeleri

Ahmet Metin Ağırbaş
İbrahim Ethem Akbulut
Gürhan Akdemir
Cemal Akgün
İlkay Aksoy
H. Ayten Akyıldız
Elif Aras
Tolga Arıtürk
Serdar Arslan
Öznur Atmaca
Onur Aysoy
Gülşah Bal
Serhat Bilen
Ahmet Can
Halil İmran Ceyhan
Metin Civan
Hasan Coşkun
Bilgi Coşkun

Cezayir Çelik
Harun Çelik
Tekin Çiftçi
Gül Çimen
Nazif Dağ
Arzu Demir
Seray Demirel
Şebnem Demirörs
Davut Elmacı
Abdulaziz Engin
Ayten Eraslan
V. Halis Erçatım
Emine Ermiş
Hediye Ertürk
Levent Gariboğlu
Yusuf Genç
Doğan Gül
Göksel Güney

Y. Barış İnal
Mustafa Kabullar
Faruk Kaçmaz
Seval Kadioğlu
Mehmet Karaburç
Cemile Karaaslan
Özcan Karademir
Gökmen Karaman
Murat Kahraman
Hamit Kayhan
Birgöl Koç
Ergun Kulak
Zafer Kuşoğulları
İbrahim Kutlu
Hatice Kücükduman
Mustafa Lafçı
Faruk Macit
Erdal Baki Nalbant
Mahmut Özbilgin
Kerem Özcan
Celal Sancar

Kongre Yetişkin Deleğeleri

Prof. Dr. Cemal Ağırman
Arş. Gör. Gülşah Ağırtaş
Meryem Akbal
Başak Eki Akkan
Prof. Dr. Berrin Akman
Gülşen Birgöl Özkan (Akkın)
Arş. Gör. Nihan Akkocaođlu
Prof. Dr. Buket Akkoyunlu
Prof. Dr. Füsün Sokullu-Akıncı
Prof. Dr. Eda Şeyda Aksel
Bilgehan Aksoy
Semra Akyol

Mustafa Sarı
Sevim Sezen
Eşref Sönmez
Zeliha Şahin
Faruk Şahin
Aye Şen
Ali Şener
Oya Tanyeri
Muzaffer Taşdemir
Ruveyda Taşkaya
Vedat Taşkiran
Nevin Tuncer
Ahmet Fırat Tunç
Nurettin Ulaş
Murat Uncu
Mehmet Uz
Salih Vurgun
Numan Yakut
Ali Yıldırım
Asım Yolaşan

Prof. Dr. Aysel Köksal Akyol
Prof. Dr. Emine Akyüz
Doç. Dr. Ahmet Albayrak
Arş. Gör. Aylin Albayrak
Asuman Alpagut
Ayşen Altınok
Gülşen Elçim Üner Altuntaş
Prof. Dr. Neriman Aral
Derya Aslantürk
Yrd. Doç. Dr. Müjdat Avcı
Yrd. Doç. Dr. Özden Havva Bademci
Türkan Bakır

Çocukların Cumhuriyeti İçin Çocuk Hakları

Serap Balcı	Selçuk Abdullah Evliyaoğlu
İzzet Başara	Yrd. Doç. Dr. H. Burak Gemalmaz
Prof. Dr. Mine Gencil Bek	Yrd. Doç. Dr. Salih Zeki Genç
Arzu Bek	Aytekin Girgin
Yrd. Doç. Dr. Müdriye Yıldız Bıçakçı	Şirin Giyik
Ahmet Boztaş	Yrd. Doç. Dr. Hikmet Sivri Gökmen
Prof. Dr. Fatma Selda Bülbül	Prof. Dr. Gülçin Elçin Grassinger
Yrd. Doç. Dr. Ali Büyükaslan	Sos. Uz. Sinem Gülenç
Derya Cabbar	Melek Güler
Mehmet Ceylan	Fatih Güner
Yrd. Doç. Dr. Remziye Ceylan	Meltem Güneş
Ayla Çelik	Nurgül Kendirlioğlu Günhan
Dr. Hüseyin Çelik	Hüseyin Gürkaş
Tuncer Çelik	Prof. Dr. Şengül Hablemitoğlu
Ebrize Çeltikçi	Adem İci
Hüsamettin Çetin	Dr. Gözde İnal
Çağlar Çetinkaya	Süleyman İpek
Yrd. Doç. Dr. Elif Gökçearslan Çifçi	Verda İrtiş
Mustafa Çoban	Selma Kangal
Abdullah Demir	Dr. Serdar Karakaya
Arif Demir	Asu Karaşar
Handan Derya	Dr. Abdullah Karatay
Yrd. Doç. Dr. Yahya Deryal	Necmiye Karakullukçu
Prof. Dr. İsmail Doğan	Ali Kavaklı
İsa Döner	Prof. Dr. Şükran Kılbaş
Melda Dönertaş	Duygu Kılıç
Gözde Durmuş	Metin Kılıç
Enver Durualp	Murat Kılıç
Özlem Efendi	Zeynep Kılıç
Prof. Dr. Ertan Eğribel	Zeynep Kılınç
Arş. Gör. Ercüment Erbay	Yrd. Doç. Dr. Ali Korkmaz
Oktay Erdal	Yrd. Doç. Dr. Aslı Kotaman
Fatma Erbil Erdugan	Prof. Dr. Saffet Köse
Araş. Gör. H. Gözde Ertürk	Nurgül Kumbaroğlu

Yrd. Doç. Dr. Naci Kula
Ali Kurnaz
Arş. Gör. Güzide Kurt
Prof. Nur Balkır Kuru
Prof. Dr. Esin Küntay
Faruk Levent
Arş. Gör. Özge Metin
Msc. Birsen Mutlu
Serra Müderrisoğlu
Bilge Narin
Prof. Dr. Ayla Oktay
Hüseyin Tuğrul Oktay
Nejla Okur
Nalan Orun
Burcu Oy
Rana Dayıoğlu Oyman
Yrd. Doç. Dr. Adem Öcal
Sertan Özbağış
Öğr. Gör. Pınar Özdemir
Serkan Özden
Emre Özkan
Doç. Dr. Yasemin Özkan
Yrd. Doc. Dr. Ahmet Özmen
Yrd. Doc. Dr. Suna Kaymak Özmen
Doç. Dr. Emine Özmete
Öğt. Gör. Suphi Özsüer
Yrd. Doç. Dr. Meltem B. Özüğurlu
Şevket Perçin
Yrd. Doç. Dr. Eda Purutçuoğlu
Dilek Erol Sahillioğlu

Uzm. Mehmet Sağlam
Yrd. Doç. Dr. Güneş Salı
Prof. Dr. Sevim Savaşer
Gökçe Saygın
S. Sadi Seferoğlu
Pınar Uyan Semerci
Prof. Dr. Ali Seyyar
Doç. Dr. Medine Sivri
Mehtap Şahin
Sultan Şahin
Özgür Şensoy
Memduh Cemil Şirin
Burcu Gülay Taşçı
Hayat Aras Toktaş
Prof. Dr. Belma Tuğrul
Seda Gökçe Turan
Şükran Uçuş
Ahu Samav Uğursoy
Şaylan Uran
Uz. Özgün Uyanık
Arş. Gör. Tuğba Yalçın
Dr. Münevver Can Yaşar
Hatice Yıldız
Dr. Muammer Yıldız
Dr. Müge Yurtsever
Ferda Yükselen
Murat Yükselen
Yard. Doç. Dr. Neylan Ziyalar
Oğuzhan Zobu

STRATEJİ ÇALIŞTAYI ve ODAK GRUP ÇALIŞMALARI (Görüş Bildirenler)

Yetişkin Çalıştaya Katılan Uzmanlar (13-15 Ekim 2010, TÜSSİDE)

Uğur Acar / MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü

Meryem Akbal / Yumurcak Tv

İbrahim Akın / Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Genel Müdürlüğü

Doç. Dr. Müslüm Akıncı / Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Ömer Akmanşen / Eğitim- Bir- Sen

Prof. Dr. Emine Akyüz / Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

Yrd. Doç. Dr. Kamil Alptekin / Düzce Üniversitesi Sosyal Hizmetler Bölümü

Murat Altuğgil / Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği

Şahin Antakyalıoğlu / Ankara Barosu Avukat

Adem Arkadaş / Uluslar Arası Çocuk Merkezi

Mücahit Arslan / Kocaeli Büyükşehir Belediyesi

Ertuğran Asiloğulları / SHÇEK Bolu İl Müdürü

Hüsnünur Aslantürk / Sağlık Bakanlığı

Sultan Murat Aydın / SHÇEK Erzurum İl Müdürü

Şirin Aydın / Sağlık Bakanlığı Ana-Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü

Prof. Dr. Gönül Balkır / Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Fatma Başar / İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi

Dr. Sermet Başaran / Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı

Ahmet Bedük / MEB Talim ve Terbiye Kurulu

Figen Benek / Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı

Ayşegül Böke / Gençlik ve Spor Gn. Müd. Gençlik Hizmetleri Dai. Başk.

Aynur İlhan Cak / SHÇEK Genel Müdürlüğü

Mustafa Çadır / Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

Yaprak Çamlıca / Sosyal Güvenlik Kurumu

Nilgün Çavuşoğlu / UNICEF

Selim Çelenk / SHÇEK Trabzon İl Müdürü

Oğuz Çerik / İBB Darülaceze Müdürlüğü
Aynur Çılğa / MEB Çıraklık Ve Yaygın Eğitim Genel Müd. Daire Başkanı
Dr.Halil Çolak / Türk Kızılayı
Zeliha Dağ / SHÇEK Genel Müdürlüğü
Veysel Dal / Müfettiş
Ceyda Dedeoğlu / UNICEF
Uğur Değirmencioğlu / Tüside-Danışman
Dilek Demirarslan / SHÇEK Genel Müdürlüğü
E. Semra Dinç / İzmir Büyükşehir Belediyesi Sosyal İşler Müdürlüğü
Recep Doğan / SHÇEK Genel Müdürlüğü Hukuk Müşaviri
Erdem Dokur / Hak- İş Konfederasyonu
Prof. Dr. Ertan Eğribel / İstanbul Üniversitesi
Cemal Erol / Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Sigortalar Genel Müdürlüğü
Zekeriya Ertaş / SHÇEK İzmir İl Müdürü
Mehmet Nuri Gezmiş / SHÇEK Rize İl Müdürü
Engin Gören / İstanbul Büyükşehir Belediyesi
Abdulkadir Güger / Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi
Gülden Güneşligün / SHÇEK Genel Müdürlüğü Psikolog
Seyhan Gündüz / Türk Eğitim-Sen
Selahattin Güven / RTÜK
Prof. Dr. Şengül Hablemitoğlu / Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hanife Işık / SHÇEK Genel Müdürlüğü Öğretmen
Önal İnaltekin / SHÇEK İstanbul İl Müdürlüğü – İl Müdürü
Adnan İpekdal / SHÇEK Samsun İl Müdürü
Gülçin İsbirt / Eğitim Ve Bilim Emekçileri Sendikası
Hamdi Kadioğlu / SHÇEK Kocaeli İl Müdürü
Serkan Kahyaoğlu / AÇEV
Habil Kanoğlu / Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Gen. Müd.
H.İlhan Kantarcıoğlu / İstanbul Çocukları Vakfı
Dr. Özcan Kars / SHÇEK Genel Müdür Yard.
Süreyya Kavaklı / İnsan Hakları Başkanlığı
Yasin Kılınç / İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi
Başkanlığı Çocuk Şube Müdürlüğü
Neşe Kılınçoğlu / BM Mülteciler Yüksek Komiserliği

Çocukların Cumhuriyeti İçin Çocuk Hakları

- Bilal Kızırtıcı / *Türkiye Sakatlar Konfederasyonu*
Prof. Dr. Adnan Kulaksızoğlu / *İstanbul Haliç Üniversitesi*
Yusuf Küçük / *Meb Ortaöğretim Genel Müdürlüğü.*
Orhan Külekçi / *SHÇEK Artvin İl Müdürü*
Şahin Mercan / *SHÇEK Niğde İl Müdürü*
Leyla Oruçhan / *SHÇEK Genel Müdürlüğü*
Mehmet Ökmen / *Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü*
Ünal Öncül / *SHÇEK Van İl Müdürü*
Yrd. Doç. Dr. Cengiz Özbesler / *Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmetler
Bölümü Öğretim Üyesi*
Nuran Ceylan Özbudak / *SHÇEK Genel Müdürlüğü*
Evren Güncel Özmisket / *SHÇEK Genel Müd. İç Denetim Birimi Başkanlığı*
Mehmet Özveren / *YÖK Genel Sekreterlik*
Vedat Paluli / *Erzurum Büyükşehir Belediyesi*
Mehmet Pirgon / *SHÇEK Genel Müdürlüğü Şube Müdürü*
Sefer Sakarya / *Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü*
Zinnur Sarıöz / *Ankara Büyükşehir Belediyesi*
Fatma Güngören Sevik / *SHÇEK Genel Müdürlüğü Sosyal Yardım
Hizmetleri Dairesi*
Yüksel Sezgin / *MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hiz.Genel Müdürlüğü*
İraz Öykü Soyalp / *İLO Türkiye Temsilciliği*
Emin Sözen / *Antalya Büyükşehir Belediyesi*
Faruk Şahin / *Türkiye İş Kurumu*
Güliden Şakir / *İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı*
Rahime Beder Şen / *Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü*
Fisun Şener / *TÜİK*
Serap Şenocak / *SHÇEK Yalova İl Müdürü*
Mustafa Ruhi Şirin / *Çocuk Vakfı*
Şadiye Tarhan / *Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü*
Oktay Taş / *SHÇEK Diyarbakır İl Müdürü*
Özgür Taylan / *İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı*
Prof. Dr. Uğur Tekin / *Maltepe Üniversitesi*
Işık Tüzün / *Sabancı Üniversitesi*
Fikret Yaman / *SHÇEK Genel Müdürlüğü*

Yrd. Doç. Dr. Neşide Yıldırım / Sakarya Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi
Yrd. Doç . Dr. Recep Yıldız / Yalova Üniversitesi İ.İ.B.F Sosyal Hizmetler Bölümü
Bilal Yılmaz/ SHÇEK Genel Müdürlüğü Hukuk Müşaviri
Nahide Yılmaz / MEB Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü
Şerife Yiğit / Ankara Büyükşehir Belediyesi

**Çalıştaya Katılan Çocuklar / 13-15 Ekim 2010, TÜSSİDE
(9-18 Yaş Grubu)**

Ayfer Ekici / ADANA SHÇEK
İbrahim Topalberkoğlu / ADANA SHÇEK
Şevval İrem Lafçı / AFYON SHÇEK
Yusuf Gedikkaya / AFYON SHÇEK
Beyza Nur Uğur / AMASYA SHÇEK
Mirkan Özdemir / AMASYA SHÇEK
Hayal Yiğit / ANKARA SHÇEK
Kadir Dağdelen / ANKARA SHÇEK
Cansu Gizem Güneş / ANTALYA SHÇEK
Koray Kendir / ANTALYA SHÇEK
Eda Yazıcı / ARTVİN SHÇEK
Günce Kaynarca / BARTIN SHÇEK
Atakan Gayret / BARTIN SHÇEK
Furkan Çelik / BURSA SHÇEK
İsa Doğdu / BURSA SHÇEK
İlayda Temizarabacı / BURSA SHÇEK
Gamze Duysak / DENİZLİ SHÇEK
Ömer Can Aslanoğlu / DENİZLİ SHÇEK
Arda Simge Turgay / DİYARBAKIR SHÇEK
Onur Taşar / DİYARBAKIR SHÇEK
Agit Sedebal / DİYARBAKIR SHÇEK
Meltem Benzer / ERZİNCAN SHÇEK
Furkan Kalkan / ERZİNCAN SHÇEK
İrem Gaye Kars / ERZURUM SHÇEK
Fatih Turan / ERZURUM SHÇEK
Çağla Uz / GAZİANTEP SHÇEK

Çocukların Cumhuriyeti İçin Çocuk Hakları

Emine Ecem Cansver / GAZİANTEP SHÇEK
İbrahim Mihçioğlu / GAZİANTEP SHÇEK
Büşra Uzunalioglu / GİRESUN SHÇEK
Saygın Kahya / GİRESUN SHÇEK
Yusuf Bursalı / GİRESUN SHÇEK
Hatice Gül / HATAY SHÇEK
Oğulhan Kaya / HATAY SHÇEK
Bilge Güngör / İSTANBUL SHÇEK
Umut Erkan / İSTANBUL SHÇEK
Eda İmeryüz / İSTANBUL SHÇEK
Oğuz Kağan Dönüş / İSTANBUL SHÇEK
Ebru Doğu / KAHRAMANMARAŞ SHÇEK
Fatih Kaynar / KAHRAMANMARAŞ SHÇEK
Ergin Alagöz / KARS SHÇEK
Fatma Taştan / KARS SHÇEK
Sibel Çetin / KAYSERİ SHÇEK
Durmuş Koçak / KAYSERİ SHÇEK
Bahar Aydur / KOCAELİ SHÇEK
E. Batuhan Ortaç / KOCAELİ SHÇEK
Nail Ölmez / KONYA SHÇEK
Fatma Uçkar / KONYA SHÇEK
Nisa Kümük / KONYA SHÇEK
Şeyma Akkoyunlu / KONYA SHÇEK
Fırat Kılıç / MANİSA SHÇEK
Ebru Demir / MANİSA SHÇEK
Gamze Eken / MANİSA SHÇEK
Baz Delil Erbey/ MARDİN SHÇEK
Merve Turgut / MARDİN SHÇEK
Hasan Yüzgül/ MERSİN SHÇEK
Ayşenur Güldal / MERSİN SHÇEK
Y.Burak Koşar / MERSİN SHÇEK
Damla Göldoğan / MUĞLA SHÇEK
Görkem Tekin / MUĞLA SHÇEK
Semih Rifat Demir / SAMSUN SHÇEK

Melike Pınarcıoğlu / SAMSUN SHÇEK
Serkan Gürkan / SİVAS SHÇEK
Duygu Köseoğlu / SİVAS SHÇEK
Seda Hacısalihođlu / TRABZON SHÇEK
Muhammet Yusuf Altay / TRABZON SHÇEK
Musa Ceylan / VAN SHÇEK
Hilal Teker / VAN SHÇEK

Ankara Odak Grup Toplantısına Katılanlar (23 Kasım 2010)

Yrd. Doç. Dr. Emrah Akbaş / Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü
Prof. Dr. Emine Akyüz / Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
Adem Arkadaş / Uluslar arası Çocuk Merkezi / İcc
Doç. Dr. Müge Artar / Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Prof. Dr.. Ufuk Beyazova / Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma, Araştırma ve
Uygulama Merkezi
Osman Bilgin / SHÇEK
Kadriye Bozkurt / SHÇEK
Nilgün Çavuşoğlu / UNICEF Türkiye Temsilciliği
Ceyda Dedeoğlu / UNICEF Türkiye Temsilciliği
Erdem Dokur / Hak-İş Federasyonu
Ercüment Erbay / Hacettepe Üniversitesi – Sosyal Hizmet Bölümü
Figen Paslı / Gazi Üniversitesi – Çocuk Koruma Merkezi
Prof. Dr. Şengül Hablemitoğlu / Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Prof. Dr. Ali Naim İnan / Ankara Ufuk Üniversitesi
Dr. Özcan Kars / SHÇEK
Neşe Kılınçoğlu / BM Mülteciler Yüksek Komiserliği
Emrah Kırımsoy / Gündem Çocuk Derneği
Sevil Lale Kurt / SHÇEK
Gülgün Müftü / Uluslar arası Çocuk Merkezi / İcc
Necmettin Oktay / TÜBİTAK-TÜSSİDE Müdürü
Yrd. Doç. Dr. Cengiz Özbesler / Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Nebi Özdemir / Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Şahin Serim / Hak-İş
Ayşegül Sheilles / UNICEF Türkiye Temsilciliği

Çocukların Cumhuriyeti İçin Çocuk Hakları

Iraz Öykü Soyalp / *ILO Türkiye Temsilciliği*

Prof. Dr. Sevda Uluğtekin / *Hacettepe Üniversitesi , Sosyal Hizmetler Bölümü,
Ankara Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü*

Fikret Yaman / *SHÇEK*

Ankara Odak Grup Toplantısına Katılanlar (24 Kasım 2010)

İbrahim Akın / *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü*

Şirin Aydın / *Sağlık Bakanlığı AÇSAB Genel Müdürlüğü*

Dr. Sermet Başaran / *Eğitim Dairesi Başkanlığı*

Figen Benek / *Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı*

Osman Bilgin / *SHÇEK*

Kadriye Bozkurt / *SHÇEK*

Ayşegül Böke / *Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü*

Haktan Demircioğlu / *MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Dn. Hiz. Gn.Md.*

Numan Ersoy / *İŞ-KUR*

Ali Duran / *Adalet Bakanlığı CTE Genel Müdürlüğü*

Selahattin Güven / *RTÜK*

Habil Kanoğlu / *Adalet Bakanlığı CTE Genel Müdürlüğü*

Süreyya Kavaklı / *Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı*

Niyazi Kaya / *MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü*

Yasin Kılınç / *Emniyet Genel Müdürlüğü , Çocuk Şube Müdürlüğü*

Sevil Lale Kurt / *SHÇEK*

Necmettin Oktay / *TÜBİTAK-TÜSSİDE Müdürü*

Sefer Sakarya / *Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü*

Yüksel Sezgin / *MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Dn. Hiz. Gn.Md.*

Rahime Beder Şen / *Aile ve Sosyal İşler Genel Müdürlüğü*

Fisun Şener / *TÜİK*

Mehmet Ökmem / *Adalet Bakanlığı*

Davut Öksüz / *İŞ-KUR*

Nilay Pekel Uludağlı / *Adalet Bakanlığı CTE Genel Müdürlüğü*

Fikret Yaman / *SHÇEK*

Yıldız Yapar / *DPT Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü*

İstanbul Odak Grup Toplantılarına Katılanlar (27 Kasım 2010)

Dr. İsmail Barış / *SHÇEK Genel Müdürü*
Ayşe Beyazova / *Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi*
Prof. Dr. Aydın Gülan / *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi*
Önal İnaltekin / *SHÇEK İstanbul İl Müdürü*
Tayfun Karali / *İstanbul Darülaceze Müdürü*
Hüseyin Kozanoğlu / *İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü*
Necmettin Oktay / *TÜSSİDE Müdürü*
Prof. Dr. Bengi Semerci
Mustafa Ruhi Şirin / *Çocuk Vakfı*
Prof. Dr. Beyhan Tüysüz / *İstanbul Üniversitesi*
Yrd. Doç. Dr. Sevgi Usta / *İstanbul Üniversitesi*

İstanbul Odak Grup Toplantılarına Katılanlar (28 Kasım 2010)

Prof. Dr. Veysel Batmaz / *İstanbul Üniversitesi*
Necmettin Oktay / *TÜSSİDE Müdürü*
Prof. Dr. Adnan Kulaksızoğlu / *Haliç Üniversitesi*
Yusuf Ahmet Kulca / *Umut Çocukları Derneği*
Prof. Dr. Esin Küntay / *Mimar Sinan Üniversitesi*
Doç. Dr. Nilüfer Pembecioğlu / *İstanbul Üniversitesi*
Mustafa Ruhi Şirin / *Çocuk Vakfı*
Emine Yıldırım / *İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü*

Görüş Bildiren Alan Uzmanları

Adem Arkadaş / *Uluslararası Çocuk Merkezi / ICC*
Prof. Dr. Sevil Atauz / *Maltepe Üniversitesi*
Prof. Dr. Mehmet Zeki Aydın / *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi*
Neşe Bafra Gürsoy / *MEB Okulöncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü*
Fatih Hüsnü Berberoğlu / *Emniyet Genel Müdürlüğü Şube Müdür*
Prof. Dr. Fatma Selda Bülbül / *Kırıkkale Üniversitesi*
Yar. Doç. Dr. Yücel Can / *Niğde Üniversitesi*
Yrd. Doç. Dr. Selda Çağlar / *Trakya Üniversitesi*
Doç. Dr. İbrahim Cılga / *Hacettepe Üniversitesi*
Dr. Mazlum Çöpür /
Uğur Değirmencioğlu / *Strateji Uzmanı*
Prof. Dr. Selahattin Dilidüzgün / *İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel
Eğitim Fakültesi Dekanı*

Çocukların Cumhuriyeti İçin Çocuk Hakları

- Fatma Dönmez / *Diyanet İşleri Başkanlığı*
Prof. Dr. Ertan Eğribel / *İstanbul Üniversitesi*
Yrd. Doç. Dr. Meral Elçi / *Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü*
Davut Elmacı / *Sosyal Hizmet Uzmanı*
Prof. Dr. İrfan Erdoğan / *İstanbul Üniversitesi*
Selçuk Abdullah Evliyaoğlu / *Sorbon Üniversitesi Doktora Öğrencisi*
Ceren Göğüs / *Kültür ve Turizm Bakanlığı*
Prof. Dr. Erol Göka / *Konya Selçuk Üniversitesi*
Dr. Bülent İlik / *SHÇEK Eski Genel Müdürü*
Önal İnaltekin / *SHÇEK İstanbul İl Müdürü*
Yrd. Doç. Dr. Z. Verda İrtiş / *Galatasaray Üniversitesi*
Dr. Abdullah Karatay / *Sosyal Hizmet Uzmanı*
Dr. Özcan Kars / *SHÇEK*
Dr. Ruhi Kılıç / *MEB Özel Eğitim Reh. ve Danışma Hiz. Genel Müdürü*
Gökten Koçoğlu / *Ankara 2. Çocuk Mahkemesi Hakimi*
Prof. Dr. Ümran Korkmazlar / *İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi*
Prof. Dr. Adnan Kulaksızoğlu / *Haliç Üniversitesi*
Prof. Dr. Esin Küntay / *Mimar Sinan Üniversitesi*
Prof. Dr. Selma Metintaş / *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları
Uygulama ve Araştırma Merkezi*
Prof. Dr. Ayla Oktay / *Maltepe Üniversitesi*
Necmettin Oktay / *TÜBİTAK - TÜSSİDE Müdürü*
Av. Betül Onursal
Prof. Dr. Demet Özdamar / *Dokuz Eylül Üniversitesi*
Dr. Ömer Faruk Sönmez / *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi*
Yrd. Doç. Dr. Rukiye Şahin / *Gaziosmanpaşa Üniversitesi*
Memduh Cemil Şirin / *Sorbon Üniversitesi Doktora Öğrencisi*
Mustafa Ruhi Şirin / *Çocuk Vakfı*
Yrd. Doç. Dr. Mustafa Talas / *Niğde Üniversitesi*
Uzm. Psk. Dan. Sinem Tarhan / *MEB Özel Eğitim Reh. ve Danışma Hiz.
Genel Müdürlüğü*
Prof. Dr. Korkut Tuna / *İstanbul Üniversitesi*
Dr. Necmettin Turinay
Prof. Dr. Sevda Uluğtekin / *Hacettepe Üniversitesi*

Betül Yalçın / *Özürlüler İdaresi Başkanlığı*

Fikret Yaman / *SHÇEK*

Prof. Dr. Ertuğrul Yörükoğulları / *Anadolu Üniversitesi*

Av. Mevlâna İdris Zengin

Görüş Bildiren Sivil Toplum Kuruluşları

Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV)

Cem Vakfı

Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği (Ankara)

Çocuk Hakları Zirvesi Derneği

Çocuk Vakfı

Demokrat Eğitimciler Sendikası

Eğitim Reformu Girişimi

Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası

Eğitim-Sen

Gündem: Çocuk Derneği !

İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi

İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (ÇOÇA)

İstanbul Çocukları Vakfı

Konya Aile Destek Merkezi (KADEM)

Lösemili Çocuklar Vakfı (Ankara)

Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği

Sosyal Hizmetler Uzmanları Derneği

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)

Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ)

Uluslar arası Çocuk Merkezi / İcc

Umut Çocukları Derneği

Görüş Bildiren Yerel Yönetimler

İzmir Büyükşehir Belediyesi

Görüş Bildiren Üniversiteler

Anadolu Üniversitesi

Atatürk Üniversitesi

Dicle Üniversitesi

Çocukların Cumhuriyeti İçin Çocuk Hakları

Dokuz Eylül Üniversitesi

Dumlupınar Üniversitesi

Düzce Üniversitesi

Gazi Üniversitesi / Çocuk Gelişimi Araştırma ve Uygulama Eğitim Merkezi

Gazi Üniversitesi / Çocuk Koruma Araştırma ve Uygulama Merkezi

Gazi Üniversitesi / Görme ve Öğrenme Yetersizliği Olan Çocukları
Araştırma ve Uygulama Merkezi

Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü

Giresun Üniversitesi

İstanbul Üniversitesi

İstanbul Ticaret Üniversitesi

Kırıkkale Üniversitesi

Mevlana Üniversitesi

Niğde Üniversitesi

Uludağ Üniversitesi

Uşak Üniversitesi

Zonguldak Karaelmas Üniversitesi

Görüş Bildiren Hükümet Kuruluşları

Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon
Genel Müdürlüğü

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)

Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü

Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü

Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Psikolojik Danışma
Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Görüş Bildiren Uluslararası Kuruluşların Temsilcileri

Dr. Ayman Abulaban / *UNICEF Türkiye Temsilcisi*

Regina De Dominicis / *UNICEF Türkiye Temsilci Vekili*

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

I. ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

Avrupa Birliği Temel Hakları Şartı,13-14 Ekim 2000

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 4 Kasım 1950

BM Bin Yıl Bildirgesi (Çocuklara Uygun Bir Dünya Bildirgesi), 8 Eylül 2000

BM Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar (Beijing Kuralları), 29 Kasım 1985

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, 20 Kasım 1989

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Çocukların Satılması, Çocuk Fuhşu ve Pornografisi Konusundaki İsteğe Bağlı Protokol, 25 Mayıs 2000

BM Herkes İçin Eğitim Dünya Beyannamesi ve Temel Öğrenme İhtiyaçlarının Karşılanması İçin Hareket Çerçevesi, New York, 1990

BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 10 Aralık 1948

BM İstihdamda Asgari Yaşla İlgili 138 Sayılı ILO Sözleşmesi, 26 Haziran 1973

BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi,16 Aralık 1966

BM Uluslar arası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, 3 Ocak 1976

BM Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, 16 Aralık 1966

Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, 25 Ocak 1996

Çocuk Haklarında Avrupa Stratejisi'ne Doğru, (2006)

Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin BM Yönlendirici İlkeler (Riyad İlkeleri),14 Aralık 1990

Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinmeye İlişkin İşbirliği Hakkındaki Lahey Sözleşmesi, 29 Mayıs 1993

En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin 182 Sayılı ILO Acil Eylem Sözleşmesi,1 Haziran 1999

Çocukların Cumhuriyeti için Çocuk Hakları

- Engellilerin İnsan Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
İrk Temelinde Her Tür Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Uluslar arası Sözleşme, 1965
- Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin BM Kuralları (Havana Kuralları),14 Aralık 1990
- Özürsüz Kişilerin Önündeki Fırsatların Eşitlenmesine İlişkin Standart Kurallar, 20 Aralık 1993
- Sosyal Gelişme ve Kalkınma Bildirgesi, 1969

II. İLGİLİ İNTERNET ADRESLERİ

Avrupa Konseyi

<http://avrupakonseyi.ogr.tr>

Avrupa Birliği

http://europa.eu/index_en.htm

Childhouse International

<http://www.childhouse.uio.no>

Çocuk Vakfı

<http://www.cocukvakfi.org.tr/>

Human Rights Internet

<http://www.hri.ca/children>

Save the Children Fund(UK)

<http://www.oneworld.org/sef>

SHÇEK

<http://www.shcek.gov.tr>

Türkiye Çocuk Hakları Kongresi

<http://www.turkiyecocukhaklarikongresi.org>

UNESCO's Early Childhood and Children's Rights Activities

<http://www.childhouse.uio.no/YYCFWPAGE/index.htm>

UNICEF

<http://www.unicef.org/>

UNICEF Türkiye Temsilciliği

<http://www.unicef.org.tr>

Uluslar arası Çocuk Merkezi (ICC)

<http://www.icc.org.tr/en/content.php?id=1>

III. SEÇİLMİŞ TÜRKÇE KAYNAKÇA

- 1990'ların Çocuk Politikası Ulusal Kongresi Raporu 26 – 27 Mayıs 1989, Ankara, UNICEF, 1990
- Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, Ankara, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 1995
- Akyüz, Emine, Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması, Ankara, Pegem Akedemi, 2010
- Annan, Kofi A., Biz Çocuklar – Çocuklar İçin Dünya Zirvesi'nde Verilen Sözlerin Yerine Getirilmesi, UNICEF, 2001
- AB Çocuk Haklarının Korunması ve Gelişimi Rehberi (2007)
- Avrupa Birliği Çocuk Hakları Programı (15 Şubat 2011)
- Avrupa Konseyi Çocuklar İçin ve Çocuklarla Birlikte Avrupa İnşası (2009-2011), çev. Hatice Çolak Yentürk
- Birinci İstanbul Çocuk Kurultayı İstanbul Çocuk Raporu, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000
- Birinci Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu 29 – 30 Mart 2001, Bildiriler, Ankara, 2002
- Birinci Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Çocuk Bildirileri Kitabı, Haz. Gülan, Aydın, Şirin, Mustafa Ruhi, Şirin, Memduh Cemil, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2011
- Birinci Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı 1-2, Haz. Gülan, Aydın, Şirin, Mustafa Ruhi, Şirin, Memduh Cemil, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2011
- Birinci Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Kongre Metni (25-27 Şubat 2011), Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul
- Birinci Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi ve Uygulama Belgesi (2012-2016) ; Ankara (23-24 Aralık 2010) ve İstanbul (27-28 Aralık 2010) Odak Grup Toplantı Tutanakları
- BM Çocuk Hakları Komitesi'nin Sonuç Gözlemleri: Türkiye, 8 Haziran 2011
- BM Çocuk Hakları Sözleşmesi İlk Ülke Raporu / Türkiye, Ankara, Ağustos 1997
- BM Çocuk Hakları Sözleşmesi 2. ve 3. Birleştirilmiş Ülke Raporu / Türkiye (2001-2006)
- BM Çocuk Hakları Komitesi'nin Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye İlişkin Genel Yorumları (2001-2006), Ankara, Uluslararası Çocuk Merkezi Yayınları, Nisan 2006
- BM Çocuk Hakları Komitesi'nin Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye İlişkin Genel Yorumları (2008), Ankara, Uluslararası Çocuk Merkezi Yayınları, Şubat 2006

Çocukların Cumhuriyeti İçin Çocuk Hakları

- Çalışan Çocuklar Projesi Raporu, Ankara, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı – ILO, 2000
- Çocuklara Yönelik Toplum Temelli Sosyal Hizmet Modeli. Çocuklar Aynı Çatının Altında Derneği Yayınları, Diyarbakır
- Çocuk Ceza Adaleti Sistemi, Ankara, UNICEF Türkiye Temsilciliği Yayını, Aralık 2000
- Çocuk Dostu Öğrenme Ortamları Çalıştayı Sonuç Raporu ve Sunumlar (26-28 Haziran 2002), MEB–UNICEF
- Çocuk Hakları Alanında Avrupa Birliği Programı (15 Şubat 2011)
- Çocuk Hakları ve Yerel Yönetim, İstanbul, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Yayınları, 1997
- Çocuk Hakları Komitesi'ne Rapor Sunmak İsteyen Hükümet Kuruluşları (HDK) İçin Kılavuz (1998), Ankara, Uluslararası Çocuk Merkezi Yayınları, Nisan 2006
- Çocuk Hakları Strateji Belgesi Çalıştay Raporu (13-15 Ekim 2010), TÜBİTAK-TÜSSİDE
- Çocuk Hakları Sözleşmesi Türkiye Cumhuriyeti'nin İlgili Yasaları ve Mevzuatı (ikinci taslak), Ankara, SHÇEK, 2000
- Çocuklar İçin Ombudsman Çalışmaları, UNICEF Türkiye Temsilciliği Yayınları. Ankara, 1997
- Çocuklar ve Şiddet, UNICEF Türkiye Temsilciliği Yayını, Ankara, 1997
- Çocukların Penceresinden Çocuk Hakları Araştırma Raporu (17-18 Ekim 2010), TÜBİTAK-TÜSSİDE
- Dördüncü Özürlüler Şurası-İstihdam- Komisyon Raporları ve Genel Kurul Görüşmeleri – (16-20 Kasım 2009), Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, Ankara
- Erken Çocuklukta Farklılıklara Saygı Eğitimi El Kitabı. Kadın Emeğini Değerlendirme Yayınları. İstanbul, 2006
- Flowers, Nancy Pusulacık-Çocuklar İçin İnsan Hakları Kılavuzu-(Mart 2010), çev.Metin Çulhaoğlu. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Gamble – Payne, Kimberly, Umut Rıza Özkan, Türkiye'de Çocuk Katılımı Ulusal Stratejisi İçin Çerçeve Dokümanı, SHÇEK – UNICEF, 2010
- Gemalmaz, Mehmet Semih, Avrupa Komisyonu İnsan Hakları Kararları 1-2-3, İstanbul, İnsan Hakları Derneği, 1996
- Hancıoğlu, Attila, İsmet Koç, Meltem Dayıoğlu, Türkiye'de Çocukların ve Kadınların Durumu, ÇHS ve CEDAW Bağlamında Perspektifler, UNICEF, 2000

- Hodgkin, Rachel, Peter Newell (yay. haz.), Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı, Ankara, UNICEF Türkiye Temsilciliği Yayınları
- Hükümet Dışı Kuruluşlar için Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Uygulanmasını İzleme ve Raporlama El Kitabı, Ankara, Uluslararası Çocuk Merkezi, 2008
- İkinci Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu, Yargı Öncesi ve Yargılama Süreci, Bildiriler, Ankara, 2003
- İlköğretimde Haklarımız Var ! İlköğretimde Haklar ve Hak Arama Yolları, Eğitim Reformu Girişimi, İstanbul, Sabancı Üniversitesi Yayınları, Nisan 2009
- İlköğretimde İnsan Hakları Eğitimi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü, 2001
- İltica ve Göç Alanındaki Gelişmelere Genel Bir Bakış (2010), Mültecilerle Dayanışma Derneği Yayınları. İzmir
- İnsan Hakları, Cogito – 98, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2000
- İstanbul Barosu Çocuk Hakları Günleri (17-18 Kasım 1995), İstanbul Barosu Yayınları
- İnan, Ali Naim, Çocuk Hukuku, İstanbul, 1968
- Kız Çocuklarının İlköğretime Erişiminde Dünyadan Örnekler (Haziran 2008), Anne Çocuk Eğitimi Vakfı (AÇEV) Yayınları, İstanbul
- Özürlüler İçin Ülke Raporu (1995-2000), T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001
- Polat, Oğuz, Tanzer Gezer, Çocukların Sosyal İçerilmesi ve Katılım Haklarının Hayata Geçirilmesi, Söz Sahibi Çocuklar 2008 – 2010 İl Faaliyet Planları, İstanbul, Sokak Çocukları Rehabilitasyon Derneği, 2008
- Polat, Oğuz, Tanzer Gezer, Sosyal İçerme ve Çocukların Katılım Hakkı, Yerel Faaliyet Geliştirme Rehberi, İstanbul, Sokak Çocukları Rehabilitasyon Derneği, 2007
- Polat, Oğuz, Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 1 – 2, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007
- Serozan, Rona, Çocuk Hukuku, 2.baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005
- Sokak Çocukları ve Çalışan Çocuklar, Planlama İçin Rehber, UNICEF, 1998
- Sosyal Hizmet ve Çocuk Hakları, BM Sözleşmesi Profesyonel Eğitim Kitabı, Ankara, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, 2004
- Tiryakioğlu, Bilgin, Milletlerarası Özel Hukukta Çocuklara İlişkin Kurallar, Ankara, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 1991
- Tiryakioğlu, Bilgin, Çocukların Korunmasına İlişkin Milletlerarası Sözleşmeler ve Türk Hukuku, Ankara, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara 1991
- Türkiye Çocuk Politikası Çalıştayı Sonuçları (Mayıs 2009), Ankara, Gündem Çocuk Yayınları

Çocukların Cumhuriyeti İçin Çocuk Hakları

Türkiye'de ÇiftDillilik ve Eğitim-Sürdürülebilir Çözümler İçin Atılması Gereken Adımlar- (Kasım 2010), Eğitim Reformu Girişimi, Sabancı Üniversitesi Yayınları, İstanbul

Türkiye'de Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin İyileştirilmesi Projesi Tutanağı (23-28 Mart 2003, Sion-İsviçre)

Uluğtekin, Sevda, Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları, Ankara, 1996

UNICEF -Ülke Programı Eylem Planı (2006-2010)

Ulusal Çocuk Forumu Grup Çalışmaları Raporları (20 Kasım 2000-20 Kasım 2011), SHÇEK- UNICEF

Açıklama:

---

1. I.Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi, 1 Ocak 2010 tarihinde duyuru-su yapılan ve 25-27 Şubat 2011 tarihinde gerçekleşen I.Türkiye Çocuk Hakları Kongresi süreçlerinde hazırlanmıştır.

2. Çocuk ve yetişkin görüşlerinin alınması TÜBİTAK-TÜSSİDE danışmanlığında gerçekleştirilmiştir.

3. 28 Aralık 2010 tarihinde açıklanan Strateji Belgesi'nin Birinci Taslağı 25-27 Şubat 2011 tarihlerinde gerçekleşen I.Türkiye Çocuk Hakları Kongresi'nde 3 gün boyunca çocuk ve yetişkin görüşüne sunulmuştur (Çocuk ve yetişkin katılımcı listesi için Kongre Tutanağı Kitabı'nın 96-110 uncu sayfalarındaki katılımcı listelerinin incelenmesini öneririz).

4. Strateji Belgesi İkinci Taslağı TÜBİTAK-TÜSSİDE'nin belirlediği strateji hazırlama yöntemi çerçevesinde Yazım Grubu tarafından 30 Mart 2011 tarihinde sonuçlandırılmıştır.

5. Strateji Belgesi'nin hazırlanma süreçleri; www.turkiyecocukhaklarikongresi.org internet sitesindeki “*Strateji Belgesi Çalışmaları*” bölümünden izlenebilir.

İletişim Bilgileri

Çocuk Vakfı Çocuk Akademisi

Zafer Sokağı No 17
34371
Nişantaşı / İstanbul
Telefon : 0 212 240 41 96 -240 23 83
Belgegeçer : 0 212 230 01 25

Web Sitesi

www.cocukvakfi.org.tr
www.turkiyecocukhaklarikongresi.org

elektronik posta

cocukhaklariokulu@cocukvakfi.org.tr
cocukvakfi@hotmail.com
bilgi@cocukvakfi.org.tr
info@turkiyecocukhaklarikongresi.org

Facebook

Çocuk Vakfı

Twitter

<http://twitter.com/cocukvakfi>

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü

Anafartalar Cad. No: 70
06240 Ulus / ANKARA
Tel: 0 312 310 24 60
Faks: 0 312 311 23 65

Web Sitesi

www.shcek.gov.tr

elektronik posta

acocuk@shcek.gov.tr

İstanbul Üniversitesi

Beyazıt Kampüsü
34452
Beyazıt/Fatih-İstanbul

Web Sitesi

www.istanbul.edu.tr

elektronik posta

iubilgi@istanbul.edu.tr

Umut Var... Ve Hep Olacak!..